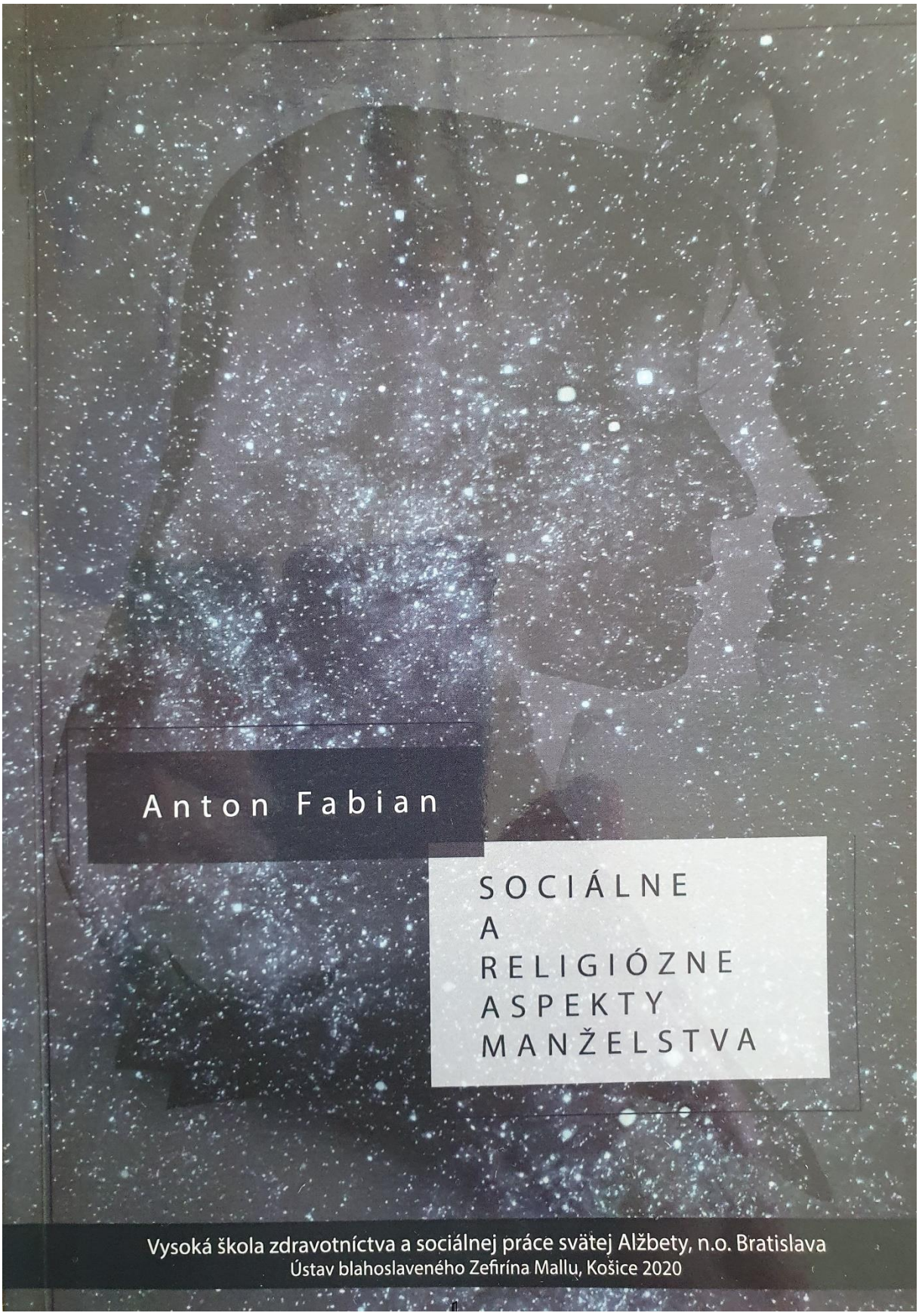
Anton Fabian
SOCIÁLNE
A
RELIGIÓZNE
ASPEKTY
MANŽELSTVA
Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce svätej Alžbety, n.o. Bratislava
Ústav blahoslaveného Zefirína Mallu, Košice 2020

Sociálne a religiózne aspekty manželstva

Anton Fabian

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce svätej Alžbety, n.o. Bratislava

Ústav blahoslaveného Zefirína Mallu, Košice 2020

© **2020** prof. ThDr. JCDr. Anton Fabian, PhD

Recenzenti
prof. ThDr. Peter Vansač, PhD
prof. ThDr. Gabriel Ragan, PhD

Štylistická a gramatická lektúra JUDr. Mgr. Mária Sedláková, PhD

Návrh obálky Ing. Miriam Bérešová, Look Design

Prvé vydanie

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce svätej Alžbety, n.o. Bratislava,

Ústav blahoslaveného Zefirína Mallu, Košice 2020

Tlač Equilibria Košice

ISBN

OBSAH

Úvod 4
1 Definícia manželstva 5
2 Zdôvodnenie inštitúcie manželstva 5
3 Spoločenské javy, ktoré spôsobujú akceptovateľnosť rozvodu 6
4 Postoj cirkvi k rozvedeným 7
5 Štyri piliere - podstatné ciele a vlastnosti 8
6 Prvý pilier manželstva – spoločenstvo v láske 8
7 Druhý pilier manželstva – prijať a vychovať deti 10
8 Neoddeliteľné vlastnosti sexuality 12
9 Tretí pilier manželstva - vernosť 13
10 Štvrtý pilier manželstva a následky rozvodu 14
11 Rozdiel medzi občianskym rozvodom a cirkevnou nulitou. 15
12 Manželstvo ako sviatosť (sacramentum) 16
13 Rozdiel medzi sobášom v kostole a pred starostom obce 18
14 Výsady manželstva ako sviatosti 19
15 Vzťah – hodnota, množina vzťahov 21
16 Prvá podmienka pre vzťah – mať čas 23
17 Iné tri podmienky pre vzťah 24
18 Manželstvo reálna alebo konsenzuálna zmluva? 26
19 Kanonická forma 28
20 Súhlas - konštitutívny prvok 29
21 Neschopnosť manželstva pre psychické defekty 30
22 Proces nulity - čo je obžalované? 31
23 Žalobný spis 32
24 Rozdiel medzi separáciou a nulitou 33
Záver 34
Použitá literatúra 35
PRÍLOHA 37
I. Päť poučení o manželstve na začiatku Biblie 37
II. Manželstvo v Starom zákone 38
III. Manželstvo v Novom zákone 40

Úvod

Noviny a časopisy prinášajú denno-denne informácie o rozvodoch a nových vzťahoch spevákov, hercov, politikov, biznismenov a prominentov. Napr. pred pár rokmi nemecký kancelár Gerhard Schrőder bol trikrát rozvedený, a už podvádzal aj štvrtú manželku. Jeho predchodca Willy Brandt bol trikrát ženatý. Švédsky premiér Göran Persson druhykrát ženatý, požiadal o rozvod. Podobne Silvio Berlusconi, taliansky premiér. Na Slovensku v rozvodovosti politikov nezaostávame za svetom. Stačí sa pozrieť do vlády, parlamentu, alebo prelistovať informácie o ľuďoch z oblasti šoubiznisu.

Ak k tomu pridáme ešte aj marginalizovanie manželskej inštitúcie, čiže módny trend, podľa ktorého: papier nám netreba, hlavne, že sa máme radi, evidentne je manželstvo v kríze.

Preto som sa rozhodol napísať odbornú publikáciu, ktorá o hodnote manželstva hovorí pozitívne a stavia na štyroch pilieroch: láske, deťoch, vernosti a nerozlučiteľnosti. Iba spojenie sociálneho a religiózneho pohľadu prináša komplexné nazeranie na význam manželstva.

Verím, že odborná publikácia bude užitočná nielen pre študentov študijného programu sociálna práca, ale aj pre všetkých, ktorí hľadajú partnerstvo, lásku a rodičovstvo v línii nadčasovej Božej múdrosti. Je to cesta k šťastnému a vydarenému životu.

V Košiciach, apríl 2020

Autor

1 Definícia manželstva

Sociologický slovník hovorí o manželstve, že je to „právny vzťah, ktorý zaväzuje muža a ženu k spoločnému životu“[1]. Je to vyjadrenie strohé, vecné, ale nehovorí nič o vzťahu, ktorý je podstatný. Dynamickejšie vyjadrenie nachádzame v cirkevnom zákone: Kódexe kánonického práva 1983 (kán. 1055 § 1.):

a) Manželskú zmluvu,
b) ktorou muž a žena ustanovujú medzi sebou spoločenstvo celého života
c) a ktorá svojou prirodzenou povahou je zameraná na dobro manželov,
d) ako aj na plodenie a výchovu detí,
e) Kristus Pán povýšil medzi pokrstenými na hodnosť sviatosti.

Táto cirkevno-právna definícia vychádza z konštitúcie Druhého vatikánskeho koncilu Gaudium et spes (O cirkvi v súčasnom svete), kde čítame: „Dôverné spoločenstvo manželského života a lásky, ktoré ustanovil Stvoriteľ a vystrojil vlastnými zákonmi, vzniká manželskou zmluvou čiže neodvolateľným osobným súhlasom. Takým spôsobom, ľudským úkonom, ktorým sa novomanželia navzájom dávajú a prijímajú, vzniká z Božieho ustanovenia trvalý zväzok, a to aj pred spoločnosťou. Tento posvätný zväzok nezávisí od ľudskej svojvôle, a to v záujme manželov a potomstva i spoločnosti. Veď sám Boh je pôvodcom manželstva, ktoré sa vyznačuje rozličnými dobrami a cieľmi“.[2]

Nikto nemôže popierať, že manželstvo je predovšetkým prirodzená realita, postavená na prirodzenej štruktúre človeka. Teda v štruktúre ľudského bytia sú vpísané, zakódované Božie zákony, vzťahujúce sa na manželstvo. Preto je správne povedať, že manželstvo je prirodzená ustanovizeň. Nachádzame to aj v dokumente Charta práv rodiny, ktorú zostavila a publikovala Apoštolská stolica 22. 10. 1983, kde sa hneď v úvode píše, že “manželstvo je prirodzenou ustanovizňou.” [3]

Okrem toho, manželstvo je Boží projekt pre šťastný život človeka. Prvé tri kapitoly Biblie (báseň o stvorení sveta, prvých ľudí, o vyhnaní z raja, dedičnom hriechu) vystihujú podstatu: keď Boh projektoval svet, vymyslel muža tak, že mu chýba žena a opačne. Každý je iba polovička človeka. Celý človek je muž + žena. Teda Boží sen o šťastí pre človeka je manželstvo. Preto Cirkev učí, že manželstvo je sviatosť – znak Božej lásky k človeku. Sociológia učí, že manželstvo je výmysel človeka v priebehu storočí, keď muž zotročoval ženu a považoval ju za svoje vlastníctvo. Náboženstvo učí, že manželstvo je Boží „výrobok“ pre človeka, čiže Božia ustanovizeň.

2 Zdôvodnenie inštitúcie manželstva

Vo svete okolo nás je móda marginalizovať inštitúciu manželstva (papier nám netreba, hlavne, že sa máme radi). Pápež František vydal v roku 2016 apoštolskú exhortáciu (povzbudenie) Amoris Laetitiae (Radosť lásky), kde sa okrem iného v článkoch 131-132 hovorí o dôvodoch, pre ktoré je manželstvo osobitná inštitúcia.

Možno to zhrnúť nasledovne:

- Stabilita zväzku a konkrétny reálny rast
- Uzavretie manželstva dáva zväzku viditeľnú podobu s konkrétnymi záväzkami
- Prekonanie pubertálneho individualizmu a stotožnenie sa s druhým
- Sobáš = schopnosť zobrať na seba zodpovednosť za radosť druhého

[1] Porov. JANDOUREK, 2001, s. 148.
[2] DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: Gaudium et Spes, 1965, čl 48.
[3] JÁN PAVOL II.: Charta práv rodiny, Rím 1981, s. 171, bod C.

- Nezostať pri spontánnom spojení pre obojstranné uspokojenie – privatizácia manželstva
- Ochrana záväzku a dozrievania v láske
- Nie chvíľková móda, ale Božia ustanovizeň – zakorenené v samej prirodzenosti ľudskej osoby
- Urobiť z dvoch ciest jednu
- Nemá to byť unáhlené rozhodnutie, ani donekonečna odkladané
- Odvážne rozhodnutie = proti egoizmu, zištnosti
- Povedať „áno“ bez limitov a ohraničení
- Možnosť spoľahnúť sa na to, že nezostane opustený/á – pre stratu príťažlivosti

3 Spoločenské javy, ktoré spôsobujú akceptovateľnosť rozvodu

Pred sto rokmi bol rozvod raritou a toto slovo malo v spoločnosti a aj v Cirkvi celkom iný „zvuk“ ako dnes. Ľudia rozvod odsudzovali, považovali ho za porušenie morálnych, náboženských i spoločenských zákonov. Dnes je to ináč. Zvyšuje sa tolerancia verejnosti voči rozvodom. Celospoločensky je rozvod akceptovateľný.

Hoci pri oltári stále zaznieva: „Sľubujem pred všemohúcim Bohom, že ti budem verným manželom, že ťa nikdy neopustím... že ťa budem milovať a ctiť po všetky dni svojho života...“ zdá sa, že mnohí to už neberú až tak vážne. „Manželstvá sa nekončia na cintoríne, ale oveľa častejšie v súdnej sieni.“ [4]

Sociológovia, vychádzajúc zo štastistík, konštatujú, že dnes je jedno z troch uzatvorených manželstiev v priebehu piatich rokov rozvedené. Následkom toho vždy viac detí rastie v narušenej rodinne. Každý siedmy, ktorý dnes vstupuje do manželstva, zažil v svojej rodine rozvod rodičov. Na Slovensku sa ročne uzatvára asi 30 000 manželstiev.

Príčiny rozvodov treba hľadať v človeku a v spoločnosti. Mohli by sme ich rozdeliť na ekonomické, osobné a spoločenské.

Globalizácia, pluralizmus a sekularizácia rozvíjajú svet doposiaľ nepoznaným smerom: pozitívne aj negatívne. Pozitívne napr. tak, že globalizácia umožňuje vytváranie manželstiev medzi ľuďmi rozličných národov a kultúr. Tým sa prekonáva nacionalizmus, fanatizmus a fundamentalizmus. Deti vyrastajúce v zmiešaných rodinách majú predpoklady pre toleranciu a rešpektovanie hodnôt druhého. Negatívne však pôsobí globalizácia tak, že spochybňuje nerozlučiteľnosť a jednotu manželstva. V ekonomickej rovine predkladá modely finančného blahobytu a nezávislosti. Snaha o dosiahnutie takéhoto modelu, napr. cestovaním kvôli práci môže spôsobiť odcudzenie, prípadne nadviazanie nového vzťahu.

Na pevnosť manželstva vplýva aj **vonkajší tlak na rodinu,** ktorý zvlášť postihuje ženy. Nemajú už v rodine len tradičnú rolu – vychovávať deti a zvládnuť domáce práce. Musia prispieť a často sa postarať o finančnú nezávislosť rodiny a v zamestnaní zastúpiť rovnoprávne miesto vedľa mužov. Tento tlak spoločnosti sa dotýka aj mužov, od ktorých sa požaduje, aby prevzali časť prác a povinností ženy v domácnosti, ak sa má partnerský a rodinný život v manželstve podariť. Ak muž a žena nie sú schopní tieto úlohy naplniť, je manželstvo ohrozené.

Spoločnosť kladie stále väčšie nároky na flexibilných, ničím neviazaných a mobilných ľudí, a to vytvára dojem nepotrebnosti stabilného modelu vzťahov, ktoré sú základom pre ľudský vývoj.

[4] BOTHOVÁ, M: Až kým nás súd nerozdelí. In: http://www.mia.sk/DE_TL/PaSV/DT_200008/25_08_04.htm

Manželstvo ako stabilnú ustanovizeň narúšajú aj **zmeny v hodnotovej** orientácii. Dnešnú spoločnosť možno označiť ako spoločnosť silného individualizmu a egoistických záujmov. Osobné a sebecké záujmy sa dávajú do popredia, a tým vzniká dojem, akoby manželstvo bránilo rozvoju individuálnych a osobných záujmov jednotlivca.
K nestabilite manželstva prispievajú aj vysoké **očakávania** od partnera. Na jednej strane sa očakáva, že manželský partner neobmedzene podporí snaženia a predstavy druhého a zároveň nie je ochota splniť požiadavky partnera.

Odmietanie inštitúcie manželstva je aj následkom **neochoty** mladých ľudí prijať bolesť a **obetu.** Ak sa Desatoro Božích prikázaní prestane považovať za „olovnicu" pri stavbe života, potom sa nemožno diviť, že sa „rozkýve" aj manželstvo a rodina.

Veľkú úlohu pri tom zohráva televízia, film, internet. Prostriedky spoločenskej komunikácie svojim vplyvom úplne zmenili myslenie a uvažovanie ľudí. Za dôležité sa považuje to, o čom sa hovorí v televízii. O čom sa nehovorí (napr. o hodnotách lásky a služby), to sa považuje za nedôležité.

Nech by sme sa akokoľvek pokúsili definovať príčiny rozpadu manželstiev, základným problémom je skutočnosť, že dvaja ľudia už nechcú byť spolu. Všetkými ostatnými nepriaznivými okolnosťami, pôsobiacimi na manželstvo zvonku, si len zdôvodňujú neochotu prekonávať starosti spoločne. Tie isté skutočnosti: peniaze, prežívanie voľného času, výchova detí, práca, sexualita atď. môžu prispieť k rozvíjaniu rodiny, ak sa ľudia majú radi; alebo k rozvodu, ak sa prestanú mať radi. Koreň problému treba hľadať v sebectve a pohodlnosti človeka.

4 Postoj cirkvi k rozvedeným

Tí ktorí sa zosobášili v kostole, neskôr sa rozviedli a uzatvorili nové civilné manželstvo, nemôžu prijímať eucharistiu, ani sviatosť zmierenia. Napriek tomu, apoštolská exhortácia (povzbudenie) Jána Pavla II. *Familiaris consortio,*1981 (Rodinné spolužitie) ktorá bráni nerozlučnosť manželstva a odmieta druhý manželský zväzok po rozvode, neodvrhuje (neodsudzuje) tých, ktorým sa manželstvo rozpadlo, ba ani tých, čo žijú v druhom, neplatnom zväzku. Naopak, Cirkev si dáva ako povinnosť primerane sa o nich starať. [5]
Pápež túto starostlivosť sformuloval do ôsmich bodov.

1. Rozvedeným treba pomáhať
2. Netreba ich vylučovať z Cirkvi (hoci sú vylúčení zo spovede a prijímania)
3. Môžu počúvať Božie slovo
4. Zúčastňovať sa na svätej omši
5. Vytrvalo sa modliť
6. Konať skutky lásky
7. Napomáhať spravodlivosť v miestnom cirkevnom spoločenstve
8. Deti vychovávať po kresťansky. [6]

Rozvody neobchádzajú ani kresťanov - katolíkov. Na Slovensku je osem rímsko - katolíckych diecéz a tri grécko -katolícke. V jednej z nich, napr. na košickom arcibiskupskom úrade je ročne najmenej sto vyhlásení neplatnosti manželstva, zatiaľ čo v roku 1990 bolo päť nulít. To znamená, že dianie v spoločnosti vplýva aj na činnosť Cirkvi. Na Slovensku ročne asi tisíc rozvedených žiada aj príslušné diecézne súdy o vyhlásenie neplatnosti manželstva.
Zoči-voči rozvodom nachádzame v Cirkvi dve zmysluplné aktivity: a) prevenciu - teda úsilie o kvalitnú výchovu k rodičovstvu, predmanželskú prípravu i manželské formovanie;

[5] Porov. JÁN PAVOL II. : *Familiaris consortio.* Apoštolská exhortácia, 1981. Trnava : SSV, 1993, čl. 83, 84.
[6] Porov. JÁN PAVOL II. : *Familiaris consortio,* čl. 84.

b) starostlivosť o tých, čo už, žiaľ, rozvodom prešli. Sem treba zaradiť aj cirkevno-právne vyhlásenie manželskej nulity.

5 Štyri piliere - podstatné ciele a vlastnosti

K podstatným cieľom manželstva patrí po prvé spoločenstvo v láske; po druhé ochota prijať a vychovať deti. K podstatným vlastnostiam patrí po tretie vernosť - jednota, výlučnosť a po štvrté nerozlučiteľnosť.

Tieto štyri piliere

1. láska – psychologický aspekt,
2. deti – pedagogický aspekt,
3. vernosť, monogamia, výlučnosť – sociologický aspekt
4. nerozlučiteľnosť – právny aspekt,

ak sú správne porozumené a aplikované v živote, garantujú stabilitu manželstvu. Tak, ako stôl má štyri nohy, a ak jedna chýba, stôl sa rozkýva, podobne manželstvo je stabilné, ak sa rešpektujú podstatné prvky a vlastnosti. Ide vlastne o štyri zorné uhly pohľadu na manželstvo.

Okrem toho sa v kánonickom (cirkevnom) práve používa výraz: manželské práva a povinnosti. Vyššie spomínané štyri piliere (dva podstatné elementy a dve vlastnosti) tvoria súbor práv a povinností, ktoré treba v manželstve navzájom dávať a prijímať.

V civilnom práve platnom na území Slovenskej republiky, vyjadrenom v Zákone o rodine (§1 a nasl.) je manželstvo charakterizované štyrmi povinnými požiadavkami:

1. Muž a žena = manželstvo môže vzniknúť iba medzi týmito dvoma subjektmi.
2. Slobodne a dobrovoľne = vyhlásenie o tom, že muž a žena uzatvárajú manželstvo musí byť urobené z oboch strán z vlastnej vôle a bez akéhokoľvek prinútenia.
3. Harmonický a trvalý vzťah = snúbenci vyhlasujú, že o takýto vzťah im ide a za takýto vzťah manželstvo považujú. (Ak by sme porovnávali so sviatostným manželstvom – „cirkevným“ sobášom, tak je v tomto bode zahrnutá vernosť – pod slovom harmonický. V civilnom práve je vernosť uvedená medzi povinnosťami manželov. Ale výraz „trvalosť“ neznamená doživotnosť v zmysle nevyhnutnosti, iba v zmysle snahy, túžby).
4. Charakterové vlastnosti a zdravotný stav = snúbenci vyhlásia, že navzájom toto jeden o druhom vedia, poznajú. Zákon používa vyjadrenie „majú poznať“, čo možno považovať za povinnosť, ale nie pod ťarchou neplatnosti právneho úkonu, t.j. nedodržanie tejto požiadavky automaticky nezneplatňuje manželstvo, ale môže byť dôvodom na rozvod.

Čo sa týka detí, od snúbencov sa výslovne nevyžaduje vyjadrenie o prijatí detí, resp. povinnosť prijať deti. Ale Zákon o rodine uvádza, že snúbenci vyhlasujú, že chcú vytvoriť „životné spoločenstvo, ktoré zabezpečí riadnu výchovu detí“.

6 Prvý pilier manželstva – spoločenstvo v láske

Prvý pilier sa zakladá na psychologickom aspekte. Sem patria také témy ako: spoločenstvo v láske, sympatia, vzťah, zaľúbenosť, príťažlivosť, vytvorenie páru, vzájomnosť, schopnosť založiť si a rozvíjať domov, obetavosť, služba, opora v druhom, riešenie osamelosti, zmysel života. Na tieto témy je množstvo literatúry o láske a interpersonálnych vzťahoch.

Existujú však aj anti-kresťanské postoje proti prvému pilieru. Friedrich Engels (1820 – 1895) v svojom diele *Pôvod rodiny, súkromného vlastníctva a štátu* v roku 1846 napísal:

„Prvý triedny protiklad, ktorý v dejinách vznikol, je totožný s vývojom antagonizmu medzi mužom a ženou v manželstve a prvý triedny útlak vznikol utláčaním ženského pohlavia mužským.“[7] Podľa neho bolo teda manželstvo triednym útlakom a nie vyjadrením lásky a vzťahu. Rozvod považoval za samozrejmé právo muža a ženy.[8]

Sigmund Freud (1856 – 1939), v súvislosti s hlbinnou psychológiou učil, že vedomie človeka je len viditeľným vrcholcom ľadovca. Pod ním je skryté nevedomie, ktoré človeka v skutočnosti riadi. Toto nevedomie vraj krúži okolo potláčaných sexuálnych žiadostí, ako „Oidipov komplex,“ o ktorých Freud tvrdil, že ich objavil u svojich pacientov. Náboženstvo, morálka, rodičovská autorita sú vraj zakotvené v Nad-Ja (výchovou vyvinutá normatívna kontrolná inštancia osobnosti) a vykonávajú represívnu moc nad človekom, najmä čo sa týka jeho sexuálnych žiadostí. Pomocou emancipovaného Ja ich treba pozbaviť moci a bez pocitu viny uspokojovať sexuálne požiadavky. [9]

Namiesto manželstva ako spoločenstva v láske na celý život, ktoré potrebuje aj obetu a sebazaprenie, schopnosť „niesť si navzájom bremená“ ponúkali revolucionári v minulých storočiach sexuálnu neviazanosť a pod rúškom slobody chceli oslobodiť človeka od klasického kresťanského manželstva, ktoré nazvali triednym bojom, spolužitím z donútenia a útlakom.[10]

---

[7] ENGELS, F. 1962, Der Ursprung der Familie, des Privateigentums und des Staats. In: MARX, K.- ENGELS,F., Werke. Berlin : Dietz Verlag, zv. XXI, s. 68.

[8] Prvá žena v revolučnom petrohradskom soviete Alexandra Kollontainová, ktorá bola počas Leninovej éry komisárkou v národnom hospodárstve, po revolúcii 1917 legalizovala rozvod a potrat, zriaďovala komunálne domy a proklamovala voľnú lásku, aby vyslobodila ženu z „voľby medzi manželstvom a prostitúciou.“ Boľševici mali kontrolovať výchovu detí, aby z nich urobili komunistov. Ženy mali pracovať vo výrobe, a nie v domácnosti. Podľa Kollontainovej: „Oheň rodinného kozuba hasne vo všetkých triedach a spoločenských vrstvách a je samozrejmé, že sa nebudú nasadzovať nijaké umelé prostriedky na rozdúchanie hasnúceho plamienka.“ (JONES, Michael, 2000, Libido Dominandi. Sexual Liberation and Political Control. South Bend (Indiana)) Revolučné posolstvo bolo jednoduché: osloboď sa od kresťanskej sexuálnej morálky, vyžívaj sa v svojich pudoch a vytváraj tak raj spoločnosti bez nadvlády. Porovnaj publikácie revolucionárov v ostatných dvesto rokoch. Medzi nich patrí Jean Jacques Rousseau, August Comte, Saint-Simon, Charles Fourier, Fridrich Nietzsche, Sigmund Freud, Carl Gustav Jung, John Watson, Wilhelm Reich, Alfred Kinsey, Jack Kerouac a ďalší.

[9] KUBY, Gabriele, 2013. Globálna sexuálna revolúcia. Bratislava : Lúč, str. 51. Jedným z najvplyvnejších sexuálnych revolucionárov bol Wilhelm Reich (1897 - 1957), ktorý z Freudovej teórie o libide vyvinul teóriu o sexualizácia más, predovšetkým detí. Reich tvrdil: „Patriarchálna rodina je štrukturálnym a ideologickým miestom reprodukcie všetkých spoločenských poriadkov, ktoré spočívajú na princípe autority. Nediskutujme o existencii alebo neexistencii Boha, jednoducho eliminujme sexuálny útlak a uvoľňujme infantilné väzby na rodičov“ – zvyšok subverzívnych cieľov sa potom uskutoční akoby sám od seba pomocou dynamiky, ktorá sa dostala do pohybu (REICH, Wilhelm, 1936. Die sexuelle Revolution. Kopenhagen : Sexpol-Verlag).

Na princípe autority spočíva vzťah k Bohu, Cirkvi, tradícii, štátu, rodičom, k otcovi, učiteľovi. Reich veľmi dobre pochopil, že sexualizácia je hnacou silou na zničenie všetkých týchto vzťahov a tým aj na preusporiadanie spoločnosti. Podobne ako marxizmus, ktorý vystupoval, ako neomylná, objektívna veda, aj Reich pod rúškom vedy a psychoanalýzy presadzoval svoju tzv. objektívnu pravdu. Podľa neho vojny, vykorisťovanie proletariátu, náboženský mysticizmus i fašizmus majú jedinú príčinu: šesťtisíc rokov trvajúce „zotročovanie sexuálneho pudu,“ ktoré zapríčinilo, že ľudstvo je na celom svete choré. Všetky tieto biče na ľudský život vraj raz pominú, keď bude človek bez akéhokoľvek obmedzenia ukájať svoje sexuálne potreby (REICH, Wilhelm, 1974. Die Massenpsychologie des Faschizmus. Frankfurt am Main : Fischer Tashenbuch (orig. 1933)).

Reich sa tri razy podriadil „nútenému manželstvu.“ Rozviedol sa aj so svojou treťou manželkou, s ktorou sa oženil v exile v USA a s ktorou mal tretie dieťa. Na konci života bol uväznený za podvod, lebo spolu s Dr. Silvertom vyrobili a predávali „orgónový aparát“, stroj na výrobu „životnej energie.“ Zomrel vo väznici Lewisburg roku 1957. Jeho spolupracovníka o rok neskôr prepustili a krátko nato spáchal samovraždu.

[10] Komúna v Berlíne (1967) verejne propagovala sex všetkých so všetkými, celkom bez meštiackeho úsilia niečo nadobudnúť. Keď to deti „chcú", prečo by sme im v tom mali brániť? Praktizovala sa sexualita oslobodená od „núteného manželstva", od tabu incestu a od zákazu pedofílie a cez médiá ju žiadostivo vystavovali na obdiv. Ešte v

7 Druhý pilier manželstva – prijať a vychovať deti

Za druhý pilier manželstva sa považuje otvorenosť pre prijatie a výchovu detí. Vychádza sa zo skutočnosti, že život je Boží dar, ktorý sa má chrániť od počatia až po prirodzenú smrť. Rodičia majú „spolustvoriteľskú“ účasť na darovaní života svojim deťom. Príchod detí v manželstve umocňuje lásku, na základe ktorej sa muž a žena odovzdali jeden druhému a prijali sa navzájom vo všetkých rovinách svojho života. Táto láska je a stále musí ostať láskou darujúcou. Ona sa potom odovzdáva deťom ako základ, ktorý sa darovaním neochudobňuje, ale obohacuje sa práve vtedy, keď sa rozdáva. Takáto láska prináša skutočné šťastie, slobodu a vedomie vlastnej dôstojnosti. Kresťanské názory v tejto oblasti sú komplexne zhrnuté v sociálnych encyklikách pápežov, najmä Humanae vitae, 1968 od Pavla VI. a Evangelium vitae, 1995 od Jána Pavla II.

a) služba životu

Zo vzájomnej lásky vychádza aj úloha rodiny a tou je služba životu. Patrí to k vydarenému životu. Plodením sa odovzdáva Boží obraz z človeka na človeka. Plodnosť manželskej lásky sa však neobmedzuje len na plodenie detí, ale obohacuje sa všetkými plodmi mravného, duchovného a nadprirodzeného života, ktoré otec a matka na základe svojho povolania majú odovzdať deťom a skrze ne Cirkvi a svetu. Kedže manželská láska odkazuje na tajomstvo života a lásky samého Boha, Cirkev si uvedomuje, že dostala zvláštne poslanie strážiť a brániť vznešenú dôstojnosť manželstva a zodpovednú úlohu odovzdávania ľudského života. Potvrdil to Druhý vatikánsky koncil (1962-1965), aj encyklika Pavla VI. Humanae vitae (1968). Manželská láska musí byť plne ľudská, výlučná a otvorená novému životu. Učenie Cirkvi je dnes zasadené do takej spoločenskej a kultúrnej situácie, ktorá na jednej strane sťažuje jeho pochopenie, no na druhej strane ho robí ešte naliehavejším a potrebným pre povznesenie opravdivého dobra muža a ženy.[11]

Z dejín i súčasnosti poznáme aj iné chápanie lásky, ktoré ju zaradilo do kategórie konzumného blahobytu a zmyslového zážitku. Tu sa stráca pocit osobnosti, a láska sa stáva iba prostriedkom zážitku. To je istá cesta k životu nevydarenému. V žiadnom inom ľudskom spoločenstve na zemi nežijú osoby tak blízko vedľa seba ako v manželstve a rodine. Sväté Písmo to vyjadruje hneď na začiatku slovami: „Preto muž opustí svojho otca i svoju matku a prilipne k svojej manželke a budú jedným telom" (Gn 2, 24). Kde dostala svoje miesto

---

osemdesiatych a deväťdesiatych rokoch takto argumentovali Grüne (politická strana Zelení) a Humanistische Union (Humanistická únia).

Odstránením Production Code (Pravidlá filmovej produkcie) v Hollywoode a zrušením zákazu pornografie v Nemecku v roku 1973 sa v médiách a reklame stal sex vo všetkých podobách bestsellerom. V roku 1951 si otvorila Beate Uhseová Sexshopy, roku 1956 začalo vychádzať Bravo na sexualizáciu detí a mladistvých, v roku 1959 Playboy, v roku 1963 prelomil Ingmar Bergmann medze verejného stvárnenia sexu svojím filmom Tystnaden (Mlčanie), od roku 1967 poznával národ vo filmoch Oswalta Kolleho mnohoraké sexuálne pozície.

Subkultúra hippies sa prostredníctvom mocného média popovej hudby stala mainstreamom (hlavným prúdom) kultúry mladých. Hašiš a psychodelické drogy sa stali spoločensky únosnými. Sloganom tej doby bolo: Make love not war (láskou proti vojne).

Na Esalen Institute v Kalifornii metódy humanistickej psychológie a skupinovej dynamiky sľubovali rozšírené stavy vedomia ako predpoklad blížiaceho sa New age. Prenikli aj do sekulárnych a cirkevných vzdelávacích ústavov a škôl a vábili ľudí prísľubom, že bez kresťanskej „morálky pre otrokov" môžu dosiahnuť božský stav vedomia a splnenie všetkých pozemských prianí.

Stálou mediálnou stimuláciou sexuálneho pudu, čoraz tvrdšími obrazmi sexuálnych aktov všetkého druhu sa menili postoje a správanie más v základnej morálnej rovine človeka.

[11] Porov. KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Darujúca láska - kľúč šťastného manželstva. Pastiersky list na sviatok Svätej rodiny 1996.* In: KBS: *Pastierske listy biskupov Slovenska (1991-2000).* Trnava : SSV 2008, s. 87.

darujúca sa láska, tam rodina prežíva akoby kus strateného raja. Kde prevláda len zmyslová láska, tam je rodinný život predzvesťou zatratenia.[12]

b) maltuziánske hnutie – málo potravín pre veľa ľudí

Druhý pilier kresťanského manželstva – ochota prijať a vychovať detí – má odporcov aj v maltuziánskom hnutí v 18. stor. Anglikánsky pastor Thomas Robert Malthus (1766 - 1834), prednášajúci politickú ekonómiu, v svojom článku *An Essay on the Principle of Population* (Esej o princípe populácie) formuloval roku 1798 populačný zákon. V ňom tvrdí, že musí dochádzať k hladomorom, lebo obyvateľstvo rastie geometrickým radom, no produkcia potravín iba aritmetickým. Aby sa tomu zabránilo, musí sa znížiť pôrodnosť.

Jeho teória má dodnes vplyv na vývoj vo svete. Malthus chcel odstrániť neužitočných jedákov na „veľkej hostine prírody". Napísal: „Človek, ktorý sa narodí do už obsadeného sveta a jeho rodina nemá prostriedky na jeho obživu, alebo spoločnosť nepotrebuje jeho prácu, takýto človek nemá ani najmenšie právo žiadať akýkoľvek podiel potravy a je naozaj na zemi prebytočný. Na veľkej hostine prírody vôbec nie je preňho prestreté. Príroda mu velí odstúpiť a nemeškasama vykonať tento povel" - či už „chorobami, biedou a smrťou", alebo celosvetovým úsilím kontrolórov populácie tam, kde nestačí prirodzené decimovanie.[13]

Keď skutočne nastane nedostatok potravín, čo sa stáva v mnohých krajinách nášho sveta, sú dve možnosti: zvýšiť produkciu potravín a spravodlivo ich rozdeľovať, alebo redukovať obyvateľstvo. OSN očakáva do roku 2050 nárast svetovej populácie na 8,9 miliardy, a potom jej pokles. Po prvý raz vychádza OSN z toho, že fertilita vo väčšine rozvojových krajín v priebehu 21. storočia klesne na 2,1 dieťaťa na ženu a predpokladá sa, že v troch zo štyroch rozvojových krajín klesne do roku 2050 pod úroveň nahraditeľnosti. K týmto odhadom prišlo Oddelenie pre obyvateľstvo pri OSN v roku 2002 pri revízii oficiálnych odhadov počtu obyvateľstva (www.un.org.esa.population).

c) eugenické hnutie

Iné dôležité hnutie proti pôrodnosti sa nazýva eugenické. Túto „rasovú hygienu" obhajoval už Theodore Roosevelt, 26. prezident Spojených štátov amerických od roku 1901 do roku 1909: „Želal by som si, aby sme mohli nevhodným ľuďom zabrániť v tom, aby plodili potomkov; a keď je zlý charakter týchto ľudí príliš jasný, malo by to byť s určitosťou možné. Kriminálnici by mali

---

12 Opačné názory na manželstvo a prijatie detí publikovala Simone de Beauvoirová (1908 – 1986), ktorá prerazila svojou knihou Druhé pohlavie. Vyšla v roku 1949 vo francúzštine, v roku 1951 v nemčine, v šesťdesiatych rokoch dosiahla státisícové náklady a v slovenčine vyšla v roku 1967. Beauvoirová vyrástla ako katolíčka, potom ju však ako študentku v Paríži viac priťahovala parížska bohéma. „Bola som presvedčená, že nerest je miesto v človeku predurčené pre Boha a ja som sa s rovnakou horlivosťou vyšvihla na barovú stoličku, s akou som ako dieťa klesala na kolená pred svätostánkom." Uzavrela „pakt" s Jeanom Paulom Sartrom a stala sa prototypom voľnej lásky. V svojich románoch L'invitée (Pozvaná) - o láske v trojici - a La femme rompue (Zlomená žena) opisuje vysokú psychickú cenu, ktorú za to zaplatila.

„Nerodíme sa ako ženy, ale ženy z nás robia"- to bol hlasný výkrik Druhého pohlavia, za ktorým stála logika: pretože muži utláčali ženy, museli ženy poprieť svoju ženskú identitu, aby mohli mať rovnaké privilégiá ako muži.

Prísľubom Druhého pohlavia je, že nastal čas na zlomenie okov patriarchálneho útlaku a čas „úniku z otroctva materstva", čas realizovať sa v povolaní a oddávať sa „voľnému sexu". Na to bola bezpodmienečne potrebná antikoncepcia a potrat. Tehotenstvo bolo pre Beauvoirovú „znetvorením", fétus (plod) bol „paraziť" a „nič len mäso". Beauvoirová sa chválila dvomi potratmi a v svojom salóne zriadila potratovú stanicu v čase, keď bolo zabíjanie nenarodených detí ešte zakázané. Jej názory preniesla do Nemecka jej žiačka Alice Schwarzerová. Obidve dosiahli, čo chceli: beztrestnosť zabíjania nenarodeného dieťaťa v lone matky. Od konca Druhej svetovej vojny do roku 2000 bolo v Nemecku zabitých vyše osem miliónov detí prv, ako uzreli svetlo sveta.

13 MALTHUS, Thomas Robert, 2002. *Esej o principu populace*, přel. Ivo Šebestík, Brno.

byť sterilizovaní, menej nadaným by sa malo zakázať zanechať potomstvo (...) Mali by sme sa postarať o to, aby plodili potomkov predovšetkým vhodní ľudia." [14]

Išlo o kontrolu pôrodnosti, ktorá mala mocného protivníka, katolíckeho morálneho teológa Msgr. Johna Ryana, ktorý povedal: „Nemôžeme akceptovať nápad, aby sa na chudobných zvaľovala zodpovednosť za ich zlú situáciu; namiesto toho, aby od vlády žiadali spravodlivosť a rozumný sociálny poriadok, chcú ich prinútiť k tomu, aby redukovali svoj počet." [15]

To, čo sa tu uvádza jasne dokazuje rôznosť postojov k otázke prijatia a výchovy detí. Prispel k tomu aj program radikálneho feminizmu, ktorý znamená: odmietanie morálnych noriem pre sexualitu, odmietanie manželstva, materstva a rodiny, potrat ako „ľudské právo" ženy, zárobkovo činná žena ako jediný ideál, mocenský boj proti mužovi.

Súčasné postoje a názory mladých dievčat na rodičovstvo nie sú teda dielom náhody, ani to neprišlo samo od seba, ale sú za tým konkrétni ľudia a inštitúcie v minulom storočí napomáhajúce voľný sex, antikoncepciu a interupciu.

8 Neoddeliteľné vlastnosti sexuality

Veľké zmeny v postojoch k sexualite nastali v minulom storočí. Za primárny cieľ manželstva sa v minulosti považovali deti, a spoločenstvo v láske bol cieľ sekundárny. V období medzi dvoma svetovými vojnami v 20. storočí sa začala zdôrazňovať láska, a deti v manželstve sa stali sekundárnym cieľom.

V roku 1968 vydal pápež Pavol VI. encykliku Humannae vitae, v ktorej opisuje dve neoddeliteľné stránky sexuality: vzrušenie a plodenie. Ide o rub a líc tej istej mince. Nie je pravda, že každé sexuálne spojenie musí viesť aj k plodeniu. Ale rovnako nie je pravdou to, čo prezentujú pornografické filmy. V nich sa prezentuje iba potešenie, spojenie, sexualita bez zodpovednosti za plodenie.

V minulom storočí sa dajú pozorovať silné antikresťanské názory spojené so sexualizáciou. Išlo o to, aby sa uvoľnila morálna kotva viery v Boha a sociálna kotva rodiny, aby sa ľudia dali zviesť návnadami absolútnej slobody a sexuálneho uspokojovania podľa ľubovôle. Rastúci blahobyt na niekoľko desaťročí umožnil predávať zábavu ako zmysel života, a s tým aj všetky produkty, ktoré dokážu zábavu zvyšovať, a to na prvom mieste sex. Keďže takto boli zmenené postoje a správanie más, mohla globálna kultúrna revolúcia nehatene

---

[14] RIFKIN, Jeremy, 2000. Was macht euch so ängstlich? Eine Anfrage an die Deutschen. In: Frankfurter Allgemeine Zeitung 18. 11. 2000, č. 269, s. 41.

Rozhodujúcu úlohu v eugenickom hnutí zohrala Margret Sangerová (1883 - 1966), ktorej životným poslaním bolo propagovať a dosiahnuť legalizáciu antikoncepcie, sterilizácie a potratu. Zo začiatku komunisticky orientovanú feministku Margret Sangerovú mohli získať pre tieto ciele mocní, ktorí jej k tomu otvárali všetky dvere. Sama žila a propagovala voľný sex a mala početné aféry so svojimi vplyvnými súčasníkmi. Opustila prvého manžela i svoje tri deti a vydala sa za ropného magnáta Jamesa Noaha H. Sleeho, ktorý financoval jej eugenické aktivity. Predčasná smrť jej postihnutej dcéry ju však prenasledovala po celý život. Na okultných seansách sa opakovane pokúšala nadviazať s ňou kontakt (KUBY, Gabriele, 2013. Globálna sexuálna revolúcia. Bratislava : Lúč, s. 41).

Rockefeller Foundation, ktorá sa svojimi miliardami snaží riadiť spoločenský vývin v zhode so svojimi vlastnými záujmami, sa zasadila za kontrolu pôrodnosti. Na to poslúžili v 20. storočí - od roku 1960 antikoncepčná pilulka a postupné legalizovanie potratu.

Roku 1921 založila Margret Sangerová *American Birth Control League* (Americká liga pre kontrolu pôrodnosti), ktorá otvorene zastávala eugenicko-rasistické ciele. V tom istom čase otvorila Marie Stopesová roku 1921 v Londýne kliniku na kontrolu pôrodnosti. Dnes je *Marie Stopes International* jedna z najväčších svetových organizácií na výkon potratov.

Od tridsiatych rokov začali Rockefellerovci podporovať Margret Sangerovú s cieľom, aby v časoch hospodárskej krízy presadila kontrolu pôrodnosti ako riešenie masovej chudoby. V kongrese sa M. Sangerová zasadzovala za myšlienku *more children from the fit, less from the unfit* (viac detí od schopných, menej od neschopných).

[15] JONES, Michael, 2000, Libido Dominandi. Sexual Liberation and Political Control. South Bend (Indiana), s. 284.

postupovať. Sexualizácia, aj keď je to „iba" príležitostná nevera a trochu pornografie, zaslepuje a robí neschopným odporovať takým rozhodujúcim útokom na nosný hodnotový systém, ako je legalizovanie potratu a „manželstvo homosexuálov". Tomáš Akvinský to pred 750 rokmi formuloval takto: „Zaslepenosť ducha je prvorodenou dcérou smilstva." [16]

9 Tretí pilier manželstva - vernosť

Ide o sociologický aspekt - tu sa dá hovoriť o jedinnosti (jeden muž a jedna žena) a výlučnosti, čiže o monogamii v kresťanskom manželstve (na rozdiel od polygamie v afrických alebo arabských krajinách). Sem patrí aj téma o vernosti, ktorá je relativizovaná prostredím, médiami, pracovnými a spoločenskými podmienkami, v ktorých žijeme. Vernosť si vyžaduje úcta k osobe (personalizácia). Ľudia netvoria len pár biologický, živočíšny, ale aj na úrovni rozumu a srdca.

Vernosť je hodnota, ktorú každý vyžaduje tak, ako sa o tom spieva v modernej piesni Kamila Peteraja: Nielen v tento deň, nielen v túto noc, Ty nesmieš mať mňa a ja teba dosť... Navždy, navždy, to chce v láske každý (spev: Kristína).

Nestačí si vernosť sľúbiť na začiatku. Treba sa o ňu stále usilovať. Keď sa prikladajú na oheň polienka obetavosti a sebazaprenia, krb manželskej lásky nevyhasne.

Dnes je to problém preto, že muž trávi viac času s kolegyňou na pracovisku, ako s manželkou v domácnosti. Žena trávi viac času s kolegom v práci, ako s manželom v rodine. Preto sa dnes vernosť nemôže od manželov očakávať automaticky, ale musí to byť čnosť, o ktorú sa usilujú, teda účelovo pestovaná hodnota.[17]

---

[16] KUBY, Gabriele, 2013. Globálna sexuálna revolúcia. Bratislava : Lúč, str. 67.

[17] Ruth Stadtfort Pealeová v knihe „Dobrodružstvo byť manželkou" uvádza dialóg matky a deväťnásťročnej dcéry. Dcéra plánuje na budúci rok bývať sama, odíde od rodičov, lebo chce bývať s jedným mužom. Nevie však, či aj ďalší rok bude bývať s ním, lebo sa jej to zdá dosť nudné, založiť si manželstvo a viazať sa iba na jedného človeka. A vydať sa je riskantné, nevie sa, či to vyjde.

Mama odpovedá dcére: „Ešte nikdy v živote som nebola taká bezmocná, ako v tejto chvíli. Čo ti mám na taký názor povedať? Ako ti vysvetliť, čo je láska? Čo som ja prežila s tvojím otcom až do dnešného dňa? Vieš, dcéra moja, nie väzba jedného muža na jednu ženu obmedzuje človeka. To, čo obmedzuje a kazí šťastie človeka, sú také názory, ako máš ty teraz! Lebo ide o postoj, ktorý sa volá: mne ide predovšetkým o mňa. Keď tebe, dcéra moja, ide iba o teba samú a o tvoje šťastie, vtedy naozaj potrebuješ každý rok druhého muža. Ak človek má na zreteli šťastie druhého, tam väzba neprekáža! Až ti pôjde o šťastie druhého človeka, vtedy mužov nebudeš striedať. Dospelosť znamená prijať na seba zodpovednosť za šťastie druhého. Skutočné manželstvo, skutočný zväzok aj intímny vzniká tam, kde sa dosiahne tento stupeň zrelosti. Takýmto spôsobom sa preklenie aj priepasť samoty, ktorá je najhorším zlom pre človeka."

Mama, pokračujúc vo vysvetľovaní, dcére hovorí: „Pamätáš sa? Pred rokom sme boli na dovolenke a ty si chodila každý deň na pláž. Hoci si chodila každý deň na tú istú plochu, nikdy ti nepripadala tá istá. Keď sme už mali odísť v septembri domov, a bolo už aj chladné počasie, vtedy si hovorila: Až teraz začínam obdivovať more! Či totiž bolo pekne slnečno, alebo bolo zachmúrené počasie, či bolo daždivo alebo veterno, vždy sa dalo vyjsť na pláž a obdivovať more i všetko, čo bolo na brehu.

Niečo podobné som prežila s tvojím otcom. Nezáleží na tom, či je slnečno či veterno, či má dobrú náladu, či je usmievavý, či je smutný, či mu je ťažko, či je chorý alebo zdravý, vždy je čo obdivovať na druhom, ak ho máme radi. Človek potrebuje veľa času, aby zistil, aké poklady skrýva more hlboko pod vodou. Rovnako potrebuje veľa času, aby zistil, aké poklady skrýva druhý v svojom srdci. Ak toho muža má žena rada, potrebuje veľa času, aby zistila aké poklady v sebe skrýva. Ak ho každý rok vymení za druhého, nič neobjaví. Ak muž má rád ženu, potrebuje veľa času, aby zistil, aké poklady ona skrýva v svojom srdci. Keď každý rok strieda jednu za druhú, nič neobjaví." (PEALEOVÁ, S. R: Ist Ihre Ehe mottensicher ? In: *Das Beste aus Reader´s Digest,* júl 1973, str. 110).

Oproti kresťanským názorom možno nájsť v nedávnej minulosti opozíciu. Revolucionári v 19. a 20. storočí propagovali heslo: Zničte všetko, čo vás ničí! Boj meštiackej rodine! Kto dvakrát spí s tou istou, patrí medzi meštiakov! [18]

Na to ako zdevastovať manželskú vernosť a rozbiť rodiny priniesol návod Herbert Marcuse (1898 – 1979) svojou knihou Eros and Civilization (Eros a civilizácia). Podľa neho potláčanie erosu dáva do pohybu socio-patologickú dynamiku, spôsobujúcu nadvládu človeka nad človekom a nakoniec vojnu a masové vraždenie. Marcuse sa zaliečal „libidinóznej morálke" spočívajúcej v erose. Žiť tu a dnes podľa princípu radosti a slasti sa oslavovalo ako revolučný čin. Kto nebol presvedčený o tejto spásnej ceste, bol označený nadávkami, ako reakcionár, revanšista, kontrarevolucionár, nerozhodný. [19]

Tieto názory ostro kontrastujú s predchádzajúcim stáročným úsilím ľudstva ovládať svoje pudy, a tak tvoriť vzťahy, rodiny, podávať výkon ako kultúrne vyspelé bytosti. Ak Tomáš Kempenský (1380 – 1471) hlásal, že „natoľko pokročíš, nakoľko sa zaprieš!“ - revolucionári blahobytu hlásali bezmedzné vyžitie sexuálneho pudu, ktoré vraj nastolí dobrú spoločnosť bez nadvlády a na veky ukončí vojny a genocídu.

10 Štvrtý pilier manželstva a následky rozvodu

Veľké percento rozvodov dnes nie je dielom náhody, ale „sociálneho inžinierstva“ z minulého storočia. Social engeneering je manipulácia más v službách skrytých cieľov. Vychádza z behaviorizmu. Jeho zakladateľ John Watson (1878 – 1958), ktorého kniha Behaviorism vyšla roku 1914, videl v človeku formovateľný objekt, ktorý môže byť prispôsobovaný pozitívnymi i negatívnymi stimulmi. To sa považovalo za nový, prísne vedecký poznatok o človeku a za metódu na jeho zmenu. Posolstvo darvinizmu, že človek nie je nič iné než vyvinutejšia opica, pripravilo preň pôdu. Človek musel a mohol byť nanovo formovaný, aby nebol viazaný náboženstvom, tradíciou a morálkou.[20]

Eddie Bernays (1891 - 1995), synovec Sigmunda Freuda, bol jedným z prvých a najefektívnejších sociálnych inžinierov. Life Magazín ho radí medzi sto najvplyvnejších osobností dvadsiateho storočia. Jeho vášňou bola manipulácia s masami: „Keď pochopíme mechanizmus a motívy skupinového myslenia, bude možné kontrolovať a riadiť masy podľa našej vôle a bez toho, žeby si toho boli vedomé." Túto techniku tvorenia mienky más označoval ako „engineering of consent.“

Etológ Bernard Berelson (1912–1979) z Kolumbijskej a Stanfordovej univerzity ďalej rozvíjal techniky manipulácie s masami s použitím nových technických možností rádia a televízie a sociálno-vedeckého vylepšovania prieskumov verejnej mienky. Bol v službách nadácií Ford Foundation a Rockefeller Foundation. V úvode svojho diela v roku 1950 Public Opinion and Communication (Verejná mienka a komunikácia) jasne pomenúva predpoklady manipulácie s masami: „Cieľom sekularizácie bola redukcia všetkých imperatívov života na ‚mienky', aby tieto imperatívy neboli výrazom absolútnej morálky alebo Božieho zákona. Keď sa ‚sekularizácia' podarí, ovládnu krajinu tí, ktorí tieto ‚mienky' šírili." [21]

Od sociálneho inžinierstva postúpme teraz ku kresťanskému postoju. Pre pochopenie štvrtého piliera manželstva si pomôžeme právnu vedou a zákonodarstvom. Manželstvo je zmluva

[18] RÖHL, Klaus Reiner, 1994. Linke Lebenslügen. Eine überfällige Abrechnung. Frankfurt am Main.

[19] MARCUSE Herbert, 1955. *Eros and civilization: A philosophical inquiry into Freud.* Boston: Beacon.

[20] Roku 1928 uverejnil Watson svoju knihu Psychological Care of Infant and Child (Psychologická starostlivosť o dojčatá a deti), v ktorej sa snažil rodičovskú lásku a tradičné výchovné normy nahradiť „vedeckým" riadením správania. Odvtedy prebieha kontinuálny proces odnímania výchovnej kompetencie matkám a otcom. Behavoirizmus sľuboval vyriešiť sociálne problémy premenou psychológov na sociálnych inžinierov.

[21] JONES, Michael, 2000, Libido Dominandi. Sexual Liberation and Political Control. South Bend (Indiana), str. 415.

a v mene republiky je možné zmluvu skončiť, teda na civilných súdoch sa riešia rozvody. Kresťanské manželstvo je nerozlučiteľné. Cirkev nepozná slovo „rozvod“, ale používa termín „nulita“, lebo v určitých okolnostiach a v určitých prípadoch sa vyhlasuje manželstvo za neplatné, čiže nikdy nevzniklo (hoci bol obrad aj svadobná hostina a máme video-dokument, ale nevznikla sviatosť).

V Markovom evanjeliu čítame: „I pristúpili farizeji a pokúšali ho. Pýtali sa ho, či smie muž prepustiť manželku. On im odpovedal: „Čo vám prikázal Mojžiš?“ Oni vraveli: „Mojžiš dovolil *napísať priepustný list a prepustiť*.“ Ježiš im povedal: „Pre tvrdosť vášho srdca vám napísal toto prikázanie. Ale Boh *ich stvoril od počiatku stvorenia ako muža a ženu. Preto muž opustí svojho otca i matku a pripúta sa k svojej manželke a budú dvaja v jednom tele.* A tak už nie sú dvaja, ale jedno telo. Čo teda Boh spojil, nech človek nerozlučuje!“ (Mk 10, 2-9; porov. tiež Mt 19, 29).

Napísať priepustný list nebolo také jednoduché. Koľko ľudí vedelo vtedy písať? Ak muž chcel priepustný list, obyčajne zašiel ku rabínovi, aby mu to napísal. Lenže to bola príležitosť na rabínovo poradenstvo, a muž mohol odísť so zmeneným presvedčením.

Okrem toho Ježiš jasne pomenoval veci: „pre tvrdosť vášho srdca!“ To znamená pre disharmóniu, sebectvo, pýchu a panovačnosť, ktorú človek v sebe nosí, dopúšťa sa aj rozvodov. Ale to je stav po dedičnom hriechu. Pred dedičným hriechom, čiže na počiatku, to bolo inak. Boží projekt s človekom bol iný. Ježiš sa odvoláva na tento pôvodný stav: „Boh ich stvoril ako muža a ženu... preto muž opustí svojho otca i matku... a budú dvaja jedným telom. Čo Boh spojil, človek nech nerozlučuje!“ Na začiatku bolo manželstvo monogamické. Pohlavným spojením sa dvojica stala jedným telom.

Nerozlučiteľnosť je náročná požiadavka, ale uskutočniteľná. Manželstvo je nerozlučiteľné tak, ako je nerozlučiteľné spojenie Krista s nevestou Cirkvou.

Rozvod poraní manžela aj manželku, lebo roztrhne spojenie, ktoré je intímne. Najviac sú zranené deti, ktorým bude chýbať otcovský alebo materský vzor, a v budúcnosti môžu byť neschopné správnych interpersonálnych vzťahov. Ľudia si takýmto spôsobom ubližujú navzájom. Deťom zostáva smútok v duši, agresivita, zlé známky, chodenie poza školu, drogy, alkohol, fajčenie, sebaobviňovanie za rozvod rodičov atď.

Pri nedorozumeniach v manželstve je kresťanským riešením odpustenie („odpusť nám naše viny, ako i my odpúšťame svojim vinníkom“ – Mt 6, 12) a nie rozvod.

11 Rozdiel medzi občianskym rozvodom a cirkevnou nulitou.

Pri rozvode ide o to, že kedysi manželstvo vzniklo, niekoľko rokov trvalo a súd ho vyhlási za ukončené. Teda je termín vzniku, čas trvania a dátum zániku. To všetko robí sudca v mene republiky.

Pri cirkevnej nulite biskup skúma začiatky manželstva, a keď zistí defekt pri uzatváraní, vyhlási, že sviatosť manželstva nevznikla. Darmo bol obrad sobáša, svadobná hostina, narodili sa deti, existovalo spolužitie. Ale nebolo to manželstvo ako sviatosť, iba prirodzená zmluva. Ak sviatosť manželstva nevznikla, nemožno také manželstvo ani rozviesť, rozlúčiť, vyhlásiť za ukončené. Preto sa v cirkevnej praxi nepoužíva slovo rozvod, ale nulita.

Platné sviatostné manželstvo nijaká moc (autorita) nemôže rozlúčiť ani zvonka ani zvnútra. Ak biskup v určitých prípadoch vyhlási nulitu, to znamená, že nebolo platné, sviatostné.

Pri civilnom manželstve sa diskutuje o možnosti rozvodu dohodou partnerov a ich spoločným vyhlásením o ukončení manželstva. Prax diecéznych tribunálov na celom svete ukazuje zvýšený počet nulít v ostatných desaťročiach, zapríčinených nezrelosťou snúbencov, uzatvárajúcich manželstvo, ako aj neschopnosťou vziať na seba podstatné záväzky,

vyplývajúce z manželstva (kán. 1095, b. 2 CIC 1983). Časté sú aj prípady nulít pre defekty, prítomné v psychickej štruktúre snúbencov, ako napr. gemblerstvo, alkoholizmus, narcizmus, homosexualita, závislosť na internete, alebo na pornografii, ktoré znemožňujú vytvorenie zdravých interpersonálnych vzťahov.

Nasledujúca tabuľka zhrňuje témy, vzťahujúce sa ku kresťanskému sviatostnému manželstvu:

podstatné elementy	láska	spoločenstvo v láske, sympatia, príťažlivosť, zaľúbenosť vzájomnosť, vzťah, párovanie obetavosť, služba schopnosť založiť si a rozvíjať domov, opora v druhom, riešenie osamelosti, zmysel života.
	deti	ochota prijať a vychovať deti, problém komunikácie v rodine. zodpovedné rodičovstvo, umelé oplodnenie, antikoncepcia, interrupcia.
podstatné vlastnosti	vernosť	jedinnosť, výlučnosť, monogamia migrácia kvôli práci, vplyv filmov, divadiel, internetu
	nerozlučiteľnosť	rozvodovosť nulitné (neplatné manželstvo) Následky: zranený muž a žena Rozpad rodiny – väzby rozthnuté Zranené deti – smútok v duši, agresivita, zlé známky, záškoláctvo drogy, alkohol, fajčenie, sebaobviňovanie dieťaťa za rozvod, absencia otcovského a materského vzoru

12 Manželstvo ako sviatosť (sacramentum)

Čo znamená pre vzťah dvoch ľudí náuka Cirkvi o sviatosti manželstva? Prečo medzi sedem sviatostí je zaradené aj manželstvo? Kde konkrétne sa dá sviatosť cítiť a prežívať? Kedy s ňou ľudia majú do činenia? Čo to znamená: prijať sviatosť manželstva?

a) Postava ako znak

Dospelý kresťan, hľadiaci na ženu, ktorú si berie za manželku, vidiac jej postavu, osobnosť, úsmev, prijíma ju ako Boží dar pre seba. Žena, pozerajúca na muža, ktorého si berie za manžela, vidí v ňom dar od Boha pre seba. Nepozeráme na druhého, ako na samozrejmosť prírody, ale ako na Boží dar.

Veď ako mal Boh dať mužovi najavo, že ho miluje? Tak, že pre neho vymyslel osobnosť ženy so všetkými potrebami: biologickými, psychickými, sociálnymi, spirutálnymi. Ako mal dať Boh najavo žene, že ju miluje? Tak, že pre ňu vymyslel postavu muža, so všetkými potrebami.

Obdarovanie je zároveň pozvaním: s úctou brať život druhého. Nedívať sa naňho ako na samozrejmosť. Chcieť pre druhého žiť, obetovať sa a poslúžiť mu.

b) Teória znaku (symbolu)

Sviatosť (sacrament) - je vonkajší viditeľný znak, ktorý prináša neviditeľnú Božiu milosť (lásku a požehnanie) do života. Pri krste je to voda, pri eucharisti chlieb a víno, pri manželstve je viditeľným znakom podanie rúk a povedaný sľub (vyjadrený súhlas).

Najprv však musíme všeobecne analyzovať skutočnosť znaku, jeho význam a dôležitosť, to, čo naznačuje a spôsobuje. V živote sa používa mnoho znakov. Napríklad: podanie ruky je znakom privítania a priateľstva. Keby sa to hodnotilo prírodovedecky, muselo by sa hovoriť o horizontálnom pohybe ruky v dĺžke 40 cm a o teplote ruky. To je prírodovedecké poznanie. Ale iné je poznanie zmyslu vecí: podanie ruky, ako znak privítania

Alebo: deti nastúpia do autobusu a idú na školský výlet. Mamky stoja na chodníku. Autobus sa pohýňa a deti kývajú rukami. Fyzik alebo matematik, či biológ by povedali: Deti robia pohyb ruky zľava doprava v dĺžke 50 cm. To je poznanie prírodovedecké. Ale človek má v sebe aj iný druh poznania: poznanie zmyslu vecí. A ten, kto pozná zmysel vecí, povie: to je znak, ktorým sa deti lúčia s rodičmi, lebo idú na výlet. Zamávanie rukou je v tomto prípade znakom lúčenia.

Alebo: žena kráča oblečená v čiernych šatách. Vonku je horúce leto. Na prvý pohľad sa pýtame: prečo chodí teraz v čiernych šatách? Napadne nám: niekto jej zomrel. Čierne šaty sú pre nás znakom smútku. Alebo: ak vidíme ženu v bielom v sobotu popoludní, povieme si: vydáva sa! Rozumieme totiž znaku bielych šiat.

Alebo na ceste sú dopravné značky. Komu napadne rozmýšľať o dopravnej značke prírodovedecky? Čiže zisťovať s metrom v ruke: koľko meria tento plech? Akú peknú červenú a bielu farbu má! A šípka ide doprava... Vždy, keď človek ide autom a pozrie na značku, rozmýšľa symbolicky: "Bude zatáčka!" Lebo rozumie znaku!

c) Poznanie prírodovedecké a poznanie srdcom

Znak niečo naznačuje, našepkáva a človek vie rozumieť tomu, čo naznačuje. Kto má túto schopnosť a kto si toto poznanie pestuje, bude to mať ľahšie vo viere a náboženstve. Lebo Biblia je plná znakov a básnických výrazov.

V manželstve, kde muž je technik a žena napr. dramaturgička, sa stáva, že ona povie: "Môj muž má iba technické poznanie. Nechce ísť na koncert, do divadla, do kostola. Keď sa povie voda, hneď si spomenie z chémie: H20.“ Ona, keď sa povie voda, spomenie si na Samaritánku, ktorá povedala Ježišovi: Daj sa mi napiť! A Ježiš jej povedal: Voda, ktorú ti ja dám, stane sa v tebe prameňom, prúdiacim do večného života! (porov. Jn 3, 14). To je úplne iné chápanie vody. Lebo sa dá o vode hovoriť z chemického hľadiska, ale dá sa o vode a o smäde hovoriť aj tak, že si uvedomíme smäd po šťastí, po radosti.

Keď sa povie napríklad ovečka, pán, ktorý má iba technické poznanie vie si predstaviť: dobrý kožuch, guláš a syr. Veci konkrétne, hmatateľné. Ale kto si pestuje aj druhý spôsob poznávania, pri ovečke mu napadne: "Ja som dobrý pastier. Dobrý pastier dá aj život za svoje ovce." (Jn 10, 11). Alebo na inom mieste je reč o tom, ako našiel stratenú ovečku, pritúlil si ju...(Lk 15, 1–7). Taký vzťah má Boh ku každému z človeku.

Povie sa: zrno. Prvý spôsob myslenia je prírodovedecko - technický. Pomyslíme si na chlieb a na potraviny. Ale ďalší spôsob myslenia je z hľadiska zmyslu vecí. Spomenieme si na Ježišove podobenstvá o zrne ako o Božom kráľovstve. Alebo si spomenieme na podobenstvo o kúkoli a pšenici. Čiže: "Bože, môj život by mal byť úrodný!"

Nad nami svieti svetlo. Keď sa pozrie technik, povie: nad nami je žiarovka XY. Vo vnútri je vlákno, ktoré sa zohrieva. Ale keď sa pozrie humanista na žiarovku, povie si: "Pane, potrebujem svetlo pre môj život! Potrebujem svetlo, ktoré by ma, previedlo i cez bránu smrti! Ježišu, Ty si o sebe povedal: Ja som svetlo pre svet!"

Mnohí ľudia majú problémy s vierou, lebo myslia iba technicky, fyzikálne a chemicky. Sú neveriaci len preto, lebo nikto im zatiaľ nepomohol k ďalšiemu druhu myslenia. Až keď sa začnú zaoberať filozofiou, teológiou a umením, budú žasnúť.

Každá škola, aj vysoká, je schopná naučiť myslieť človeka iba technicko-prírodovedecky. Ale viera, náboženstvo, kultúra. etika, literatúra atď. - učí človeka myslieť vnútornejšie.

d) Vlastnosti znaku

Okrem rozlíšenia poznania na prírodovedecké (materialistické, poznanie rozumom) a filozoficko-básnické (teologické, poznanie zmyslu vecí, poznanie srdcom) treba vedieť, že každý znak musí byť po prvé videný, po druhé porozumený, po tretie rešpektovaný.

Dopravná značka, keby bola v priekope, v tráve, nespĺňala by potrebnú funkciu. Musí byť videná. Pri manželstve vonkajším, viditeľným znakom sú podané ruky a povedaný sľub, čiže vyjadrenie súhlasu (nie prstene, nie prísaha, nie bozk).

Znak musí byť - po druhé – porozumený. Po absolvovaní autoškoly a testoch vodič vie (racionálne), čo znak znamená. Keby prišiel niekto z džungle a videl farebnú kovovú tabuľu, nemal za sebou autoškolu, značka by pre neho nemala potrebný efekt. Pri manželstve „rozumieť znaku," znamená vedieť o štyroch pilieroch (láska, deti, vernosť, nerozlučiteľnosť).

Po tretie: znak musí byť rešpektovaný. Človek musí mať vôľu (chcenie) zariadiť sa podľa toho, čiže je rozhodnutý byť milujúcim človekom, prijať a vychovať deti, byť verným, zodpovedným.

Iba vtedy keď sú splnené všetky tri podmienky môže mať sviatosť – vonkajší, viditeľný znak, efekt pre prijímateľov.

13 Rozdiel medzi sobášom v kostole a pred starostom obce

Rozdiel medzi civilne uzavretým manželstvom na občianskom úrade a sviatosťou v kostole je v postoji a v „čítaní." Aj na úrade je manželstvo zmluvou, dohodou o tom, že sa dvaja ľudia majú radi a slobodne sa darujú jeden druhému. S Bohom sa však nepočíta. Manželskú zmluvu podpísanú na úrade možno aj zrušiť, vypovedať (súdnym rozhodnutím – rozvodom). Druhý nie je prijímaný ako Boží dar, ale ako samozrejmosť prírody. Partner/ka sú prijímaní ako dar prírody, ktorý možno po opotrebovaní vymeniť. Kresťanstvo naopak hlása nerozlučiteľnosť a povinnosť s úctou, láskou, posvätnosťou dívať sa jeden na druhého.

Sviatosť manželstva teda znamená kontakt s Bohom, prijímanie Boha v znaku muža a ženy. Osoba muža je pre ženu „manželskou hostiou" – v ňom prijíma znak a dar Božej prítomnosti. Osoba ženy je pre muža „manželskou hostiou." V objatí a pobozkaní je prijímanie. Boh prisľúbil dvom ľuďom, že bude ich lásku požehnávať a rozvíjať, aby navzájom slúžili sebe a odovzdávaniu života.

Tento pohľad na manželstvo predpokladá postoj viery: uznanie Boha ako zmysel života, zachovávanie Desatora a prijatie Ježiša za svojho Osloboditeľa (Spasiteľa). Bez viery a krstu nemôže byť manželstvo sviatosťou, ale je iba prirodzenou inštitúciou.

Rozdiel medzi sobášom v kostole a sobášom pred starostom obce je v postoji k štyrom pilierom. V kostole sa muž a žena zaväzujú naplniť všetky štyri piliere (láska, deti, vernosť, nerozlučiteľnosť). Pri sobáši pred starostom ide o vyhlásenie o úmysle vytvoriť manželský

zväzok. Podľa Zákona o rodine „manželia sú si v manželstve rovní v právach a povinnostiach. Sú povinní žiť spolu, byť si verní, vzájomne rešpektovať svoju dôstojnosť, pomáhať si, starať sa spoločne o deti a vytvárať zdravé rodinné prostredie (Zákon o rodine 36, Z.z. 2005, §18). O nerozlučiteľnosti sa mlčí, teda ak sa manželstvo nevydarí, je možné rozviesť sa.

Z toho vyplýva aj vnútorný postoj snúbencov: v kostole muž číta postavu ženy ako Boží dar pre neho a prísahou Boha volá za svedka, že partnera/ku miluje. Preto je v kostole záväzok až „do tvojej a mojej smrti.“ Pred starostom obce muž číta ženu ako samozrejmosť prírody. Následkom povrchného nazerania niektorí – keď láska vyprchá - vymenia druhého/hú ako nový mobil za starý, ako opotrebovanú vec.

14 Výsady manželstva ako sviatosti

a) účasť na stvoriteľskej moci - potomstvo

Pápež Benedikt XVI. napísal, že „keď sa žena oddá mužovi a darujú život deťom, zasiahnu do takých svätých vecí, do takého Božieho tajomstva, ktoré presahuje čiru kompetenciu človeka. Človek vstupuje do čohosi posvätného, to znamená, že má účasť na veciach a vedomostiach, ktoré ďaleko prevyšujú len jeho schopnosti.“ [22]

Stačí si spomenúť na pocit, ktorý majú rodičia, keď stoja nad novonarodeným dieťaťom – tam prežívajú úžas nad Bohom Stvoriteľom, lebo na chvíľu im dal svoju stvoriteľskú moc. Čiže cez sexualitu má človek účasť na posvätných veciach, ktoré sa týkajú odovzdávania života. Toto chce Cirkev ľuďom stále hlásať, že na manželstve je čosi posvätné. Aby vzťah nebrali ako samozrejmosť, ale ako účasť na stvoriteľskej moci.

Boh urobil stvorenie tým, že dal vznik vesmíru, prírode atď. Ale časť stvoriteľskej moci dal rodičom keď prijímajú nové dieťa a keď sa oň starajú a zodpovedne ho vychovávajú. Táto účasť znamená účasť na čomsi posvätnom a tam má človek do činenia s Bohom. Veľmi plytký názor na vznik života má ten, kto vraví, že „urobil dieťa, alebo urobili dieťa“. Urobiť sa dajú veci, ale nie život.

b) sviatosť – to, čo bolo viditeľné na Ježišovi

Na Boží plán s manželstvom nadväzuje aj Ježiš z Nazaretu, ktorý prišiel „aby mali život, a mali ho hojnejšie“ (Jn 10, 10) teda aby sa život vydaril. Lev Veľký (+461) píše: „To, čo bolo na našom Vykupiteľovi viditeľné, prešlo do sviatostí.“[23] Čiže to, čo Ježiš vykonal pred dvetisíc rokmi, je aj v našom dnešnom svete možné a prítomné a vstupuje medzi nás cez konkrétne sviatostné znaky. V súvislosti s manželstvom to znamená, že Ježišova láska, ktorou nás miloval až na smrť, sa vlieva do manželov a premieňa ich. Sviatosť manželstva znamená, že lásku dvoch ľudí, ktorú sebecké nároky, vlastné predstavy a nepochopenia ohrozujú a robia ju krehkou, Kristus uzdravuje a sceľuje.

c) odovzdať vzťah Božiemu požehnaniu

Ak sa má život vydariť, potrebuje mať zmysel a byť naplnený. To sa dá dosiahnuť na ceste lásky a nie v egoizme. Preto Cirkev slávi manželstvo ako sviatosť. Sviatosť (sakrament) je „tajomstvo náboženstva, posvätenie, záväzok“. Latinský výraz „sacer, sacrum, sacrare“

[22] Porov. RATZINGER, J.: *Boh a svet.* Trnava : SSV 2002, s. 344.
[23] LEV VEĽKÝ: *Sermo 2 de Ascensione, 1-4.* Patrologia Latina 54, 397 - 399. In: *Litugia hodín* II. Rím 1988, s. 916.

znamená: „posvätiť, odovzdať Bohu, urobiť nerozlučiteľným a nezraniteľným, posilniť a spečatiť“. Keď cirkev chápe manželstvo ako sviatosť, chce tým dať najavo, že vzájomné „áno“ dvoch ľudí má čosi do činenia s Bohom. Cirkev manželstvo posväcuje, robí ho posvätným a celistvým, odovzdáva ho Božiemu požehnaniu. Prostredníctvom toho dáva manželom nádej, že ich zväzok zostane nerozlučiteľným a nezraniteľným.

Nemecký výraz pre „posvätenie“ (weihen) však súvisí aj so slovom „mäkký“ (weich). Manželstvo sa sviatosťou nestáva niečím strnulým, ale „mäkkým“, pružným a živým. Pod Božím požehnaním sa má stať cestou, ktorá oboch partnerov urobí mäkšími, vzájomne otvorenejšími, milosrdnejšími a láskyplnejšími.[24] Vtedy sa život vydarí.

Okrem toho manželstvo je pre Cirkev dôležitým miestom stretnutia s Kristom. Vo vzájomnej láske môžu manželia vytušiť, čo konkrétne pre nich Kristova láska znamená. V manželskej láske stále viac a viac vrastajú do tajomstva Kristovej lásky, ktorá našla svoje vyvrcholenie v obeti na kríži. V každodenných pokusoch o milovanie toho druhého vytušia hĺbku toho, čo Ježiš vyjadril v slovách: „Nik nemá väčšiu lásku ako ten, kto položí svoj život za svojich priateľov...“ (Jn 15, 13).

d) dotyk a odkaz

Ak sviatosť znamená kontakt s Bohom, potom aj v manželstve ide o kontakt (dotyk) nielen manžela s manželkou, ale aj spolu s Bohom. Cirkevní otcovia hovoria, že vo sviatosti sa nás dotýka ruka historického Ježiša a sprostredkuje nám jeho uzdravujúcu lásku.

Výstižne o tom píše Anzelm Grün: „V manželstve je nežný dotyk manželov, vrcholiaci pri fyzickom zjednotení, sprostredkovaním lásky Boha. To vypovedá o dôstojnosti manželskej lásky. Dogmatická teológia vníma sexualitu omnoho pozitívnejšie, než je tomu v morálnej teológii, ktorá je ovplyvnená nepriateľskými tendenciami voči telu. Telesná láska manželov je miestom, na ktorom smú najintenzívnejšie zakúšať Boha.“[25]

Toto sviatostné chápanie sexuálnej lásky zodpovedá pohľadu dnešnej psychológie. Hans Jellouscheck, manželský poradca, ktorý vychádza z Jungovej psychológie, hovorí, že v sexualite je ukrytý transcendentálny potenciál. Sexuálny akt vždy poukazuje na tajomstvo mimo nášho zmyslového vnímamia, na tajomstvo nekonečnej a nevyčerpateľnej Božej lásky.

A židovský filozof Walter Schubart vidí úzku spojitosť medzi Božím Duchom, ktorý zjednocuje rozporuplné záležitosti láskou manželov. „Božská jednota využíva ľudskú rozdvojenosť, aby sa jej prostredníctvom zviditeľnila... Každý akt lásky... je počiatkom dokonalosti, predohrou k znovuzjednoteniu Boha a sveta... Keď sa dvaja milujúci nájdu, je to, akoby sa na jednom mieste vo vesmíre zacelila rana osamotenosti....“ [26]

e) prekonanie zovšednenia

Keď viditeľné sprostredkuje neviditeľné, znamená to tiež, že to, čo vidíme, nie je všetko. Len to poukazuje na to, čo je neviditeľné, čo je Božské. Toto chápanie sviatosti môže odbremeniť tých manželov, ktorí majú ideálne predstavy o druhom. Pretože mnohé manželstvá stroskotávajú na tom, že sa v nich od partnera očakáva niečo absolútne. Očakáva sa absolútna láska, absolútne pochopenie a absolútna vernosť. Niečo absolútne však môže darovať jedine Boh. Keď od človeka sa očakáva niečo absolútne, nastupuje sklamanie.

Láska druhého človeka je vždy ohraničená: či už jeho náladami, predstavami alebo zraneniami. Nikdy nestačí to, čo druhý dáva. No ak sa láska chápe ako odkaz na lásku Božiu, možno si ju vychutnať. Možno sa z nej tešiť. Je očividné, že láska je krehká, možno v

[24] Porov. GRÜN, A.: *Manželstvo, sviatosť pre spoločný život.* Prešov : VMV 2004, s. 15.
[25] GRÜN, A.: *Manželstvo, sviatosť pre spoločný život.* Prešov : VMV 2004, s. 18.
[26] SCHUBART, W. : *Religion und Eros.* Mníchov 1941, s. 83.

nasledujúcom okamihu bude správanie toho druhého poznačené viac jeho zranením z minulosti než obetavou láskou. Je jasné, že túto lásku nemožno uväzniť, že sa nedá od druhého vynútiť. Možno v nej však rozpoznať niečo z lásky, ktorá nikdy nevyschne, lebo je nevyčerpateľná.

„Keď je láska manželov otvorená láske Boha, nemôžu ju ohroziť výčitky, že ten druhý ľúbi primálo. Manželia sa môžu z lásky toho druhého tešiť. No na tejto láske nelipnú, ale vedia, že ich odkazuje na Boha. Boh a nie ich pocit je základ, na ktorom môžu stavať.“ [27]

Keď je láska manželov odkazom na Boha, nikdy sa nestane nudnou. Mnohí manželia trpia tým, že ich láska zovšednela, že už nie je tým, čím bola kedysi. Už ich nevzrušuje, neočarúva, už sa poznajú. No ak odkazuje na lásku Boha, nikdy nedôjde na svoj koniec. Telo toho druhého možno spoznať. No ak sa v ňom vytuší tajomstvo, ak v jeho pohľade sa rozpoznáva láskyplný pohľad Boha, vzájomná láska zostane živá. Bude mať podiel na nekonečne a večnosti. Takto manželia zakúšajú, že láska toho druhého je nezaslúžený dar. A zisťujú, že aj ich vlastná láska je tajomstvom. V nej sa človek dotýka tajomstva nekonečného Boha. Toto je najhlbší dôvod, prečo kresťanskí partneri prijímajú a vysluhujú si manželstvo ako sviatosť.

15 Vzťah – hodnota, množina vzťahov

Lásku medzi mužom a ženou nazývame vzťahom – interpersonálnym (medzi-osobným), existenčným, vnútorným, prirodzeným. Nie je to niečo, čo sa deje náhodou. Ako jablko je ovocím na strome jabloň, tak je láska ovocím na strome, ktorý môžeme nazvať: vzťah. Strom sa dá pestovať – okopávať, orezávať, ošetrovať, aby bola úroda. Vzťah sa dá pestovať, rozvíjať. Až potom sa možno dočkať ovocia – lásky. Preto je dôležité zoznámiť sa s podmienkami pre hodnotu, vznik (alebo zánik) vzťahu.

a) význam vzťahov

V tejto súvislosti sa možno oprieť o slová I. S. Turgeneva: *"Chudobný je ten, kto nemá peniaze. Chudobnejší je, kto nemá priateľa. No najchudobnejší je ten, kto nemá srdce".*[28] To znamená, ten, kto nemá rád nikoho a nikto jeho. Nemá byť z čoho živený. Platí to aj opačne: bohatý je ten, kto má peniaze. Bohatší je ten, kto má priateľa. Ale najbohatší je ten, kto má srdce. Ten, kto vie mať rád, čiže je živený zo vzťahu.

Na túto skutočnosť mieri aj francúzsky mysliteľ a spisovateľ A. de Saint-Exupéry:

"Slepý je ten, kto si všíma človeka len v jeho skutkoch, kto si myslí, že sa človek prejavuje len v činnosti, alebo v hmatateľnej skúsenosti... Ten, kto ide na vojnu, je plný spomienok na svoju milovanú, aj keď sa jej nemôže dotknúť, ani ju vidieť alebo objať v náručí. Možno ona na neho ani nemyslí - lebo v tú včasnú rannú hodinu, keď on vdychuje širokú púšť a cíti onú túžbu, ktorá ho tiahne - ona tam v diaľke na svojom lôžku je ako neprítomná, ako mŕtva, spí. A predsa nesie ten muž bremeno jej existencie, bremeno nehy, ktorá tu nie je, ktorá spí v zabudnutí seba samej, ako zrno v sýpke. Nesie bremeno vône, ktorú sám nevdychuje. Bremeno fontány, ktorú sám nepočuje, ktorá však šumí a tvorí srdce jeho domu... To podstatné, z čoho je človek živený, nepramení z vecí, ale zo spojiva, ktoré veci zväzuje.[29]

A. de Saint-Exupéry vystihol skutočnosť, že ak je človek na púšti živený zo vzťahu k milovanej žene, dokáže prekonať všetky ťažkosti z nedostatku vody a jedla, aby sa vrátil domov. Má motiváciu, má pre čo žiť. Taký dôležitý je vzťah. A naopak: poznáme mnoho

[27] GRÜN, A.: *Manželstvo, sviatosť pre spoločný život.* Prešov : VMV 2004, s. 19.
[28] BREZINA, J.: *Perly ducha.* Trnava, Tranoscius 1947, s. 199.
[29] SAINT-EXUPÉRY, A. de: *Citadela.* Praha, Vyšehrad 1975, s. 47-48, 52 (orig. Paríž, Gallimard 1958)

ľudí, ktorí majú všetky materiálne výhody, teda mali by byť šťastní, ale nie sú. Na ulici stretávame mladých ľudí so slúchadlami na ušiach, extravagantne oblečených, s prenosným telefónom v ruke, naoko im nič nechýba. A predsa užívajú drogy, lebo sa snažia mať život zaujímavejší. Túžia po šťastí. A pretože luxusné veci šťastie neprinášajú, hľadajú čosi viac. To, čo im chýba, sú vzťahy, lebo človek je živený zo vzťahov.

b) rozdelenie vzťahov

Vzťah je skutočnosť neviditeľná, nehmatateľná, nemerateľná. To však neznamená, že nejestvuje; iba nemá fyzikálne vlastnosti. A. de Saint-Exupéry tento fakt nepriamo roztvára nasledujúcim spôsobom:

"Keď človek kladie kameň ku kameňu, buduje tým ticho. Ale chrámové ticho sa z kameňov vyčítať nedalo. Viem, že láska je oživovaná silou ozdôb a šperkov. Viem, že človek, ktorý rozseká mŕtvolu a dá na váhu všetky kosti a vnútornosti, nemôže nič poznať. Lebo kosti a vnútornosti samy o sebe nie sú na nič, tak ako atrament a hmota knihy. Cenu má iba múdrosť, ktorá je v knihe uložená. Múdrosť však nie je tej istej podstaty ako kniha".[30]

Tak ako múdrosť, aj vzťah je - ako sme uviedli - neviditeľná realita. Avšak to, čo je viditeľné, sú *prejavy* vzťahu: podané ruky, objatie, úsmev, nadšenie atď. Platí však aj opačná cesta, že postupnou realizáciou určitých prejavov možno si vzťah vypestovať.

Množina vzťahov je, prirodzene, veľmi bohatá. Pomenujme aspoň niektoré: 1. Synovstvo: vzťah detí k rodičom. - 2. Rodičovstvo: vzťah rodičov k deťom. - 3. Priateľstvo: vzťahy v rovesníckych skupinách v každom období života. - 4. Partnerstvo: prežívanie vzájomnej príťažlivosti medzi mužom a ženou - manželstvo. - 5. Vzťah k práci, záľubám a veciam (šport, kultúra, umenie). - 6. Náboženský vzťah: viera.

Zakódovanie a realizácia prirodzených ľudských vzťahov v štruktúre správania sa človeka je jedným z predpokladov nadviazania vzťahov vyššieho typu. Tak ako možno mať rád rodičov, priateľa, hudbu, tak možno mať rád aj Boha. Potvrdzuje to aj sv. Bazil Veľký, keď píše: *„Od nikoho sme sa nenaučili radovať sa zo svetla, ani túžiť po živote, milovať rodičov, či živiteľov. Takisto, alebo ešte menej, sa láska k Bohu nezakladá na vonkajšom poučení. Ale hneď ako začal jestvovať človek, bola doň vložená - ako semienko - určitá sila rozumu, ktorá má sama v sebe schopnosť a potrebu milovať. Keď sa tejto sily ujme škola Božích prikázaní, obyčajne ju pozorne rozvíja a múdro podporuje a privádza k dokonalosti.“* [31]

c) náboženská viera ako vzťah

Na pozadí realizácie ľudských vzťahov sa nad problematikou náboženskej viery ako vzťahu zamýšľa aj teológ J. Chalupa, ktorý svoje úvahy o viere začína analogickým obrazom, cez ktorý sa problém viery stáva zrejmejším, plastickejším:

Keby sme sa hociktorej ženy opýtali: "Čo znamená byť manželkou a matkou?" - pravdepodobne by sme dostali odpoveď: "Vychovávať deti, variť, šiť, upratovať, prať..." Je to pravda, ale to nie je všetko a rozhodne nie je to podstatné. Lebo byť manželkou v prvom rade znamená: mať rada svojho muža, vytvárať s ním spoločenstvo vzájomnej lásky a mať v sebe zameranie k rodine. Na podklade týchto vzťahov, čiže lásky, majú zmysel aj všetky povinnosti: varenie, upratovanie i pranie. Podobne je to s odpoveďou na otázku: čo znamená byť otcom.

Podobnú otázku položme kresťanovi: "Čo znamená byť veriacim?" Niekto by mohol odpovedať: "Byť veriacim znamená chodiť v nedeľu do kostola, dať pokrstiť deti, raz za čas

[30] SAINT-EXUPÉRY, A. de: Cit. dielo, s. 23.

[31] BAZIL VEĽKÝ: *Z rozšírených reholných pravidiel sv. biskupa...* In: Liturgia hodín. III. Roma, Typis polyglottis Vaticanis 1990, s. 18.

ísť na spoveď a prijímanie, prípadne na birmovku a na sobáš!" Taký človek čosi o viere hovorí, ale rozhodne nie to podstatné. Lebo byť veriacim znamená: mať vzťah lásky k Bohu, mať ho rád. Keď jestvuje toto zameranie na Boha, potom sa radostne dajú splniť aj povinnosti, ktoré zo vzťahu vyplývajú. Výstižne o tom hovorí príslovie: pre milého - nič ťažkého. [32]

Ukazuje sa teda, že viera nie je len uznávanie tajomného Boha kdesi v neprístupnom svete, viera nie je len bázeň pred Sudcom, pred ktorým budeme zodpovední za svoj život, nie je len tušenie Absolútnej Inteligencie, ktorá riadi tento svet. Viera by sa dala definovať aj tak, že je to osobný vzťah lásky, osobné zameranie. Takéto pochopenie viery je radostnou a obohacujúcou skutočnosťou.

Teória o vzťahu a podmienky jeho rozvoja je dôležitá pre religiózne (sviatostné) chápanie manželstva, ako to vidno v nadpise knihy. Náboženská viera ako vzťah tvorí hlboký osobný základ pre hodnotné medziľudské vzťahy. Absencia religiozity a ateizmus relativizujú hodnoty a piliere manželstva. Preto sa v nasledujúcich častiach budeme venovať podmienkam pre vznik vzťahu, jednak na úrovni muž – žena, ale aj na úrovni človek – Boh.

16 Prvá podmienka pre vzťah – mať čas

Bytostné fungovanie vzťahov vyplýva už z filozofického definovania pojmu: systém. Ide o sústavu *usúvzťažnených* prvkov. Stabilitu systému teda garantujú pevné relácie medzi jeho prvkami, vyznačujúce sa nízkym stupňom entropie, neurčitosti, neusporiadanosti. Z povedaného vyplýva, že *dynamika* kvalitných vzťahov znamená pohyb k usporiadanosti, štruktúrovanosti, systematickosti, stálosti.[33] Na tomto základe sa pokúsime vyčleniť štyri základné podmienky, pri ktorých splnení vzťah vznikne alebo zanikne, nadobúda sa alebo stráca. [34]

Prvou podmienkou na vytvorenie vzťahu je *mať čas*. Vyjdeme z konkrétneho príkladu. A. de Saint-Exupéry v rozhovore malého princa s líškou o ruži hovorí: "*O mojej ruži by si obyčajný chodec myslel, že je podobná tisíckam iných. Ale ona jediná je dôležitá, pretože práve ju som polieval. Pretože som ju dával pod príklop. Pretože som ju chránil pred vetrom. Pretože som jej pozabíjal húsenice... Pretože práve ju som počúval, keď nariekala alebo sa pýšila, alebo niekedy dokonca mlčala. Pretože je to moja ruža.... A pre ten čas, ktorý som svojej ruži venoval, je tá moja ruža taká dôležitá!"* [35] Záhradník si teda vytvoril vzťah k ruži, lebo sa o ňu staral tým, že investoval svoj čas. Pre cudzieho človeka nič neznamená: môže ju obísť, alebo aj bezbolestne pošliapať.

Pri kreovaní vzťahu možno teda hovoriť o určitom zacielení v človeku, vedomom, zámernom konaní. Ak chceme mať niečo alebo niekoho radi, musíme investovať svoj čas. Ružou je teda: šport, umenie i vysnívaný a vytypovaný partner. Ak sa mladí ľudia prechádzajú a spolu trávia určité chvíle, potom platí zásada, že *zásluhou času*, ktorý si darovali, vzniká vzťah. Aj úprimná, zvnútornená láska sa napĺňa kvalitou prežitého času.

Rovnako, ba ešte prehĺbenejšie sa vytvára aj vzťah človeka k Bohu. Keď sa teda niekto rozhoduje ísť do kostola, uplatňuje zásadu, že vďaka času, ktorý strávi pre Boha a s

---

[32] CHALUPA, J.: *Krstná náuka.* Podolínec 1976 [rukopis].

[33] SABOL, J.: Teória informácie a estetický komunikát. Realita, 1, 1969, č. 3, s. 40-44, č. 4, s. 23-27.

[34] Na východnom Slovensku existuje príslovie: *"Co to robic, ket še chce..."* Tým je mienené, že vtedy sa určitá práca darí, ak jestvuje predchádzajúca chuť vykonať ju. Každému z nás je jasné, že akonáhle máme chuť do štúdia, ľahko sa potrebné naučíme. Ak máme chuť do upratovania, všetka práca ide ľahšie. Aj v duchovnom živote: ak máme chuť do modlitby, radostnejšie ju prežijeme. Celý deň človeka vyzerá ináč, ak rád robí to, čo robí.

[35] SAINT-EXUPÉRY, A. de: *Malý princ.* Praha, Albatros 1972, s. 79 (orig. Paríž, Gallimard 1946).

Bohom, vzniká vzťah k nemu. Nie je možné mať rád Boha bez toho, aby človek nenapĺňal hodnoty času rozvíjaním svojho duchovného života. [36]

Každý človek má určitý kapitál času a rozhoduje o tom ako ho investuje. Každý je milionárom, lebo má k dispozícii milióny sekúnd svojho života. Ráno vstane, vezmeme 24 hodín času a povie si: teraz idem do práce, teraz sa idem najesť, teraz si oddýchnem... Človek sa musí rozhodovať čo, kedy, kde bude robiť, teda ako investuje kapitál času. Ovocím investície je vzťah, t. z. človek má rád to, čo ho stálo určitý čas aktivity.

Niektorí ľudia hovoria: nemám čas! Takáto veta je z určitého hľadiska nepravdivá. Lebo čas nie je skutočnosť, ktorú by si človek mohol kúpiť v obchode ako konzervu. Čas nie je výrobok, ktorý by si niekto vedel sám zhotoviť. A pritom jestvuje. Teda odkiaľ je, ak sa vyrobiť nedá, kúpiť sa nedá a každý ho má? Ak by ho niekto nemal, musel by byť na cintoríne.

Je nutné priznať, že niekto iný je Pán času. On dáva tento dar a človek ho každé ráno preberá a rozmieňa na drobné. Preto je slušné každý deň za dar času poďakovať. Je drzé vziať dar a darcu si nevšimnúť. Správna a rozumná investícia času prináša so sebou vzťah k niekomu alebo niečomu.

Manželstvo dvoch ľudí vzniklo pre to, že si navzájom darovali čas. Spoločné rodinné projekty, programy, výlety, dovolenky, športy, hry a zábava sú základom pre rodinné šťastie. Platí teda: preto, že sa majú radi, idú spolu na výlet, ale platí aj opak: preto, že idú spolu na výlet, budú sa mať radi.

17 Iné tri podmienky pre vzťah

a) komunikácia

Druhá podmienka na získanie vzťahu je rozprávať sa. Ide o najdôležitejší prejav relácie človeka k skutočnosti (v ktorom sa stvárňuje poznávanie), ale aj človeka a človeka (tu sa realizuje dorozumievacia jazyková funkcia). Človek sa teda najčastejšie - aj v priemete svojho vnútra do „vonkajšieho“ prostredia - prejavuje rozprávaním, ktoré treba chápať v širokých súvislostiach jazykových a mimojazykových prvkov. Prechodom vyjadrovacích prostriedkov zvnútra navonok, ale aj naopak, vzniká „sebazjavenie“, „sebaodhalenie“, ale aj súčinnosť hovoriaceho so svojím komunikačným partnerom. Vzťah sa teda rodí v situácii, keď sa človek úprimne ponúkne vonkajšiemu svetu, keď sa vyjadrí náklonnosť a dôvera.

To je dôvod, prečo nás múdri rodičia už od detstva učili modliť sa. Lebo rozprávať sa v modlitbe s Bohom znamená: odkrývať mu svoj život, ďakovať mu a odprosovať ho. Boh k nám hovorí "udalosťami a slovami Písma" [37] a my mu odpovedáme modlitbou. Niekedy vlastnými slovami, inokedy naučenými modlitbami, alebo rozjímaním alebo tichom.

Keby sme sa prestali rozprávať s Bohom v modlitbe, vzťah upadne. Keby sa manželia prestali rozprávať a táto "tichá" domácnosť by trvala dlhšie, vzťah by umrel. Možno by zostali žiť spolu pod jednou strechou, ale prestali by bývať v srdci druhého.

Vymedzené podmienky vzniku vzťahu sa uplatňujú aj v náboženskom živote. Ľudia, ktorí sa "rozviedli“ s Bohom, a teda sú ľahostajní vo viere, nenadobudli svoj stav náhodou. Prestali sa modliť, prestali investovať svoj čas, pretrhli komunikáciu, zrušili vzťah. Sú však zodpovední za nesplnenie prvej aj druhej podmienky.

Ochota komunikovať v domácnosti prináša obohatenie. Mlčanie, zatvrdlivosť, hnev, vzdor sú začiatkom narušenej komunikácie, ktorej nedostatok môže priviesť k rozvodu.

---

[36] CHALUPA, J.: *Homílie B.* Dolný Smokovec 1979, s. 36 [rukopis].
[37] DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: *Dei Verbum,* 2. Rím 1965.

b) dar a obeta

Tretia podmienka pre vznik vzťahu je dar a obeta. Ak má niekto sviatok, priniesť kvetiny znamená vyslať signál, že si jubilanta vážime viac ako 10 €, ktoré sme obetovali na kytičku. Obdarovaný si v dare "prečíta", „rozlúšti", ako si ho iní vážia, a tak vzniká vzťah. Aj preto si snúbenci dávajú zlaté prstene. Dar je cesta k srdcu. Pre toho, kto dar vytvára a ponúka, je to obeta. Pre toho, kto obetu prijíma, je to dar. Každý tomuto gestu ako „predobrazu" vytvárania či potvrdzovania vzťahu rozumie.

Keď vyjdeme z textu Písma, možno v týchto súvislostiach konštatovať, že zmysel starozákonných obetí spočíva v úsilí človeka prejaviť Bohu svoju náklonnosť, fakt, že si ho váži. Toto starozákonné posolstvo možno uplatniť aj v súčasnosti. Veriaci musí svoje presvedčenie zhmotniť, čím vzniká obetný dar. [38]

c) manažment túžob a potrieb

Ďalšia podmienka na to, aby sme rozvinuli osobný vzťah k určitým skutočnostiam, je prežívanie a vyjadrenie existenčnej túžby, clivoty po niekom. Básnicky povedané: byť chudobný po niekom. Tento výraz tu nepoužívame v ekonomickom, ale existencionálnom a spirituálnom význame. Ryba je chudobná po vode. Slnečnica je chudobná po slnku. Oprieme sa o Ježišovu výpoveď: „Blahoslavení chudobní v duchu..." (Mt 5, 3) V gréckom origináli výraz „anavím" neoznačuje iba človeka, ktorý nemá peniaze, ale toho, kto má prázdnu náruč. Takého možno obdarovať. Ak je človek pred Bohom s prázdnymi rukami, on ho môže naplniť.

Synonymom slova "chudoba" je "závislosť". Byť chudobný znamená: potrebovať čosi, byť závislý, byť odkázaný. Aj Ježišovi išlo o to, aby človek vo svojom zmýšľaní si uvedomoval závislosť od Boha, odkázanosť na neho.

Človek - v zmysle politickom a spoločenskom - nechce byť závislý. Existuje totiž zlá skúsenosť zo závislosti od druhého (napr. rozvádzajúci sa manželia, vzťah vojak a veliteľ), človek sa nerád druhýkrát vydáva do rúk iného. V ľudských podmienkach je to zložité. Bez závislosti od druhého sa žiť nedá a v nej sa žije ťažko. Ale vo vzťahu s Bohom je závislosť radostná, lebo Boh nevie byť iný než milujúci.

Pôsobivý príklad na onú závislosť uvádza indický mudrc Attara de Neishapur:

Milujúci zaklopal na dvere svojej milovanej. „Kto je tam?" spýtala sa ona zvnútra. „To som ja", povedal milujúci. „V takom prípade si choď! V tomto dome sa nezmestíme: ty i ja!"

Odmietnutý odišiel na púšť, kde veľa mesiacov strávil v meditáciách, uvažujúc nad slovami milovanej. Napokon sa vrátil a znova zaklopal na dvere. „Kto je tam?"

„Tu si ty!" A dvere sa hneď otvorili.[39]

---

[38] V Biblii je príbeh o Ábelovi, ktorý vzal ovečku, položil ju na obetný oltár a spálil. Urobil tak preto, lebo chcel prejaviť Bohu, ako si ho váži. Ábel mal predsa tisíc oviec. Keď sedel na lúke a pozeral na nebo, prírodu a na svoje ovce, možno si uvedomil: "Odkiaľ to všetko mám? Kam smerujem s mojím životom? Bože, ako ti mám prejaviť, že si ťa vážim za všetko požehnanie a obdarovanie?" Preto vzal jednu ovečku a ju obetoval. My by sme mu poradili: "Ábel to je škoda! Keby si ju predal, dostal by si za ňu tisíc korún!" Lenže ako mal Ábel prejaviť Bohu, že si ho váži? Musel svoju myšlienku zhmotniť, čím vznikol obetný dar. Výsledkom takéhoto konania bolo, že mal Boha rád, čiže mal k nemu vzťah.
Keď človek chce mať vzťah s Bohom, musí určitými úkonmi dať najavo, že si ho váži! Dať prednosť večernej modlitbe pred vlastným pohodlím znamená povedať: "Bože, viac si ťa vážim ako svoj voľný čas!". Alebo vykonať v piatok skutok pokánia: "Bože, viac si ťa vážim ako kúsok mäsa, ktorý by som mohol zjesť! Ty si pre mňa dôležitejší!" Pre deti je dôležité pochopiť, že ak je v nedeľu dopoludnia svätá omša a v tom istom čase aj rozprávka v televízii, tak sa treba cvičiť v postoji: "Pane Ježišu, viac si ťa vážim ako televízor!" Tak sa rozvíja podmienka, aby mohol vzniknúť vzťah.

[39] MELLO, A.: *Spev vtáka.* Nitra, Kňazský seminár sv. Gorazda 1994, s. 87.

Pri stvárňovaní vzťahu sa rozhodujúcim fenoménom stáva fakt potreby partnera. Naplnenie nenájde nikto sám v sebe. Nikto nie je schopný urobiť sa sám zo seba a v sebe šťastným. Ani na poslednom súde nebude mať cenu ten, kto by sa chcel predstaviť menom, kariérou a bohatstvom, ale ten, kto Bohu na otázku Kto je tam? bude môcť povedať: Tu si Ty! [40]

V našich poznámkach sme predovšetkým zdôraznili skutočnosť, že na sebarealizáciu človeka - v najplnšom kvalitatívnom vyznení - sú nevyhnutné hodnotné vzťahy, a to v relácii človek - človek, ako aj človek - Boh.

Aj k náboženskému presvedčeniu sa dá prísť cez skúsenosť aktivity (morálky, etiky). Ak v mnohých iných oblastiach života prichádzame cez skúsenosť k teórii, tým viac to platí v náboženskej oblasti. Pre náboženské presvedčenie je teda dôležité ísť každodenne cestou skutkov.

D. Hammarskjöld, predseda OSN v 60. rokoch výstižne konštatoval: „Rozhodovanie vedie cez konanie.“ [41] Ide o bipolárnu dialektickú jednotu, čiže spätosť teórie a praxe. Teória (vzťah a láska) potrebuje byť vždy overovaná, alebo falzifikovaná praxou (čas, komunikácia, dar, túžba). Prax vyžaduje vždy teóriu, ktorá ju transcenduje.[42] Zo skutkov človeka sa môže vytvoriť vzťah a zo vzťahu sa urodí láska.

18 Manželstvo reálna alebo konsenzuálna zmluva?

V latinčine sa na vyjadrenie zmluvy používajú dve slová: “contractus” (zmluva v zmysle obchodnom) a “foedus” (zmluva v zmysle spojenectva, napr. bojový zväzok alebo biblický význam: je to krv novej a večnej zmluvy...čiže vzťahu lásky). [43]

Zmluvná povaha znamená:

1. Je to súhlas, vyjadrený navonok;
2. Tento súhlas dávajú dve alebo viaceré zmluvné strany, čiže nie iba jedna strana;
3. Predmetom súhlasu zmluvných strán je tá istá vec, čiže jeden a ten istý obchod.

---

[40] Predstavme si pani, ktorá príde v pondelok ráno do práce, pekne namaľovaná, navoňavkovaná a v minisukni. Sadni si v kancelárií a povie si: „Konečne odišiel na celý týždeň na služobnú cestu...“ Jej kolegyne si pomyslia: „Ak sa teší z toho, že manžel je celý týždeň preč, to znamená, že nie je chudobná po ňom. Už ho nepotrebuje...“ Predstavme si opačnú situáciu. Je pondelok ráno. Pani príde do roboty celá v čiernych šatách a smutná povie: „Neviem ako to do piatku prežijem... celý týždeň bude na služobnej ceste.“ Spolupracovníčky si môžu povedať: „Ako tá žena má rada svojho muža...“ Čiže veľmi ho potrebuje a prežíva závislosť na ňom. Naopak, bohatý človek nikoho nepotrebuje, na nikom nechce byť závislý, nikoho mu netreba. Ani Boha. Tento základný problém je vystihnutý už na začiatku v Biblii. Adam mal možnosť počítať s Bohom, byť závislý, teda povedať si: „Bože, založím si svoje šťastie na Tebe!“ Ale mal aj možnosť: „Vieš čo Pane Bože, nechaj si ty svoje príkazy, svoje inštrukcie! Ja viem najlepšie ako sa stať šťastným! Urobím si nebíčko na zemi i bez teba! Nepotrebujem ťa k tomu! Stačím si sám!“ Tento stav Adamovho a dedičného hriechu vyplýva z postoja vnútorne bohatého človeka. Neide teda o peniaze, ale ide o postoj! Keď dám Bohu pocítiť, že ho nepotrebujem, som vnútorne bohatý. Božia odpoveď je jednoduchá: „Ty moje ľudské dieťa, naozaj si myslíš, že dokážeš byť šťastný bezo mňa? Naozaj ma nepotrebuješ? Nech sa páči! Vezmi si osud do svojich rúk!“ Keď prichádza choroba, utrpenie, smrť vidí bohatý človek že sa zmýlil. Sám si neporadí. Preto sa správne žalmista modlí: „Ako jeleň dychtí za vodou z prameňa, tak moja duša, Bože, túži po tebe!“ (Ž 42, 2). Čiže: Bože, som odkázaný na teba, potrebujem ťa, som závislý na tebe. Toto je to najkrajšie vyjadrenie, ktoré môže človek voči Bohu urobiť.

[41] HAMMARSKJÖLD, D.: *Znamenia na ceste.* Slov. preklad Peter Galan. Ružomberok - Biely Potok 1970 [rukopis].

[42] FABIAN, A.: Hodnota viery v dialektickej reciprocite teórie a praxe. In: Výchova k hodnotám v škole a v rodine. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Ružomberok : PFKU 2006, str. 46-54.

[43] Porov. Latinsko-český slovník, s. 340 a 568..

Táto definícia je aplikovateľná aj na manželstvo: zmluvnými stranami sú muž a žena; predmetom zmluvy je tá istá vec, čiže manželstvo; manželstvo vzniká prejavením vzájomného súhlasu.

Niektorí právnici však vyčítajú zmluvnej povahe manželstva nasledovné:

1. Že zmluva v svojom pôvodnom význame patrí do majetkovej sféry, čiže do sféry obchodu, a teda, je nedôstojné prenášať termíny zo sféry "kupčenia" do sféry životného vzťahu medzi mužom a ženou.
2. Že v zmluve si zmluvné strany môžu stanoviť podmienky, čo nie je mysliteľné v prípade manželstva.
3. Že zmluvné strany môžu zmluvu zrušiť, čo opäť nie je mysliteľné v prípade manželstva.[44]

Funczik definuje zmluvu medzi manželmi termínom "celkom zvláštna (zmluva), pretože sám Stvoriteľ svojím božím prirodzeným právom pri založení manželstva ustanovil podmienky zmluvy... Stránky síce môžu slobodne uzavrieť manželskú zmluvu, avšak nemôžu stanovovať obsah tejto zmluvy, ani nemôžu od tejto zmluvy odstúpiť, čiže ju zrušiť, ak ju raz platne uzavreli." [45]

a) zmluva reálna alebo konsenzuálna (súhlasná)?

Je manželstvo reálna alebo konsenzuálna zmluva? To je problém, ktorý bol dôvodom sporu v stredoveku medzi právnickou bolonskou školou a teologickou parížskou školou. Podľa bolonskej právnickej školy manželstvo je reálnou zmluvou, čiže manželstvo vzniká až vtedy, keď dôjde k reálnemu nadobudnutiu, resp. užitiu predmetu zmluvy. V manželstve je to manželský pohlavný styk. Manželský súhlas sa považuje iba za podmienku "sine qua non" (bez ktorej sa nedá) k vzniku manželstva. Inými slovami: manželstvo síce začína vznikať manželským súhlasom, avšak plne uzavreté, čiže dokonalé, je až manželským pohlavným stykom. Názor bolonskej školy by sa dal vyjadriť týmto výrokom: "non consensus, sed concubitus facit matrimonium" (nie súhlas, ale spolubývanie robí manželstvo).

Parížska teologická škola zastávala opačný názor: momentom vzniku manželstva je manželský súhlas. Manželský pohlavný styk patrí síce k manželstvu, ale nechápu ho, ako niečo podstatné pre vznik manželstva. Názor parížskej školy by sa dal vyjadriť výrokom: "non concubitus, sed consensus facit matrimonium" (nie spolubývanie, ale súhlas tvorí manželstvo).

Spor vyriešil pápež Alexander III. (1159-1181), ktorý pred nástupom na pápežský stolec patril k predstaviteľom bolonskej školy. Avšak po nástupe do úradu Petrovho nástupcu spor vyriešil v prospech parížskej teologickej školy. Odvtedy sa všeobecne prijíma v zákonodarstve Cirkvi náuka, podľa ktorej manželstvo má povahu súhlasnej zmluvy.[46]

b) predmanželská zmluva

V súčasnosti sa stala populárnou „predmanželská zmluva", ktorú uzatvárajú najmä celebrity speváčke, herecké, politické a podnikateľské. Jej účelom je vopred sa dohodnúť na delení majetku pre prípad rozvodu. Z hľadiska katolíckeho manželského práva je takáto zmluva ne-

[44] Porov. CHIAPPETTA, L: *Il matrimonio,* s. 12. J. CASTAŃO, *Il sacramento del matri-monio,* vol. I., s. 32-43.
[45] FUNCZIK, E.: *Katolícke manželské právo,* Trnava 1944, s. 9.
[46] Porov. DUDA, J.: *Katolícke manželské právo.* Spišské Podhradie : Kňazský seminár 1996, s. 17.

prijateľná, lebo vnáša do súhlasu pochybnosť: ak nám to nevyjde – rozídeme sa. Kto s takým úmyslom uzatvára manželstvo, v jeho súhlase je defekt a môže byť neplatné.

19 Kanonická forma

Kanonická forma by sa mohla jednoducho definovať ako "spôsob uzatvárania cirkevného manželstva." Tento spôsob nie je hocijaký, nestačí povedať v parku na lavičke: ľúbim ťa! Spôsob uzatvárania manželstva "je presne stanovený kánonickým právom", v kánone (predpise) 1108, § 1, Kódexu kanonického práva z roku 1983.

To, čo je uvedené v kán. 1108, § 1, si zhrnieme takto: Manželstvo sa musí uzavierať pred posvätným služobníkom Cirkvi, ktorý vlastní fakultu asistovať pri manželstvách a pred dvoma svedkami. A upresníme, že takto sa musí uzavierať manželstvo, ak aspoň jedna manželská stránka je katolíkom. Posvätný služobník Cirkvi v tomto prípade je diakon, kňaz, biskup.

Priestorom sú posvätné miesta, teda kostoly, kaplnky a nie ako v amerických filmoch – hocikde v prírode alebo na domácej záhrade.

Dišpenz od formy

Niekedy sa môžu vyskytnúť okolností, ktoré definujeme ako "veľká ťažkosť" pre zachovanie kánonickej formy. V takýchto okolnostiach je možné udeliť dišpenz od kánonickej formy (napr. dcéra evanjelického farára si berie chlapca katolíka. V takom prípade katolícky biskup môže dať dišpenz od formy v katolíckom kostole a obrad bude iba u evanjelikov a vykoná ho otec dcéry).

Ak sa sobášia pokrstení nepraktizujúci kresťania (nemodlia sa, nechodia do kostola), iba civilným spôsobom, ich manželstvo je z pohľadu cirkvi neplatné *(z hľadiska cirkevno-právneho),* pretože v prípade manželstva pokrstených sú zmluva a sviatosť neodlučiteľné.

Ďalej platí zásada, že iba manželstvo medzi pokrstenými je sviatosťou. Ak sa sobáši v kostole katolík + pravoslávna (tiež pokrstená), alebo katolík + evanjelička (tiež pokrstená), alebo katolík + reformovaná (tiež pokrstená) je potrebné povolenie katolíckeho biskupa.

Manželstvo medzi nepokrstenými nie je sviatosťou, ale je prirodzené a platné (žid + židovka, moslim + moslimka, moslim + budhistka atď.)

V prípade, že si chce zobrať katolíčka moslima (nepokrsteného), môže dostať dišpenz od biskupa, aby bolo manželstvo uzavreté v kostole, bude platné, ale sviatosťou nebude. V takých prípadoch sa od katolíckej stránky vyžaduje prísľub, že sa bude chrániť odpadnúť od viery a že deti dá pokrstiť v katolíckej cirkvi. Nekatolícka stránka berie na vedomie záväzky stránky katolíckej.

20 Súhlas - konštitutívny prvok

Pri sobášnych obradoch v kostole vyzve kňaz snúbencov: „Podajte si ruky a vyjadrite svoj manželský súhlas.“ Na to snúbenec (a potom snúbenica) hovorí:
„Ja M., beriem si teba, M., za manželku
a sľubujem pred všemohúcim Bohom
že ti budem verným manželom
a že ťa nikdy neopustím
ani v šťastí ani v nešťastí,
ani v zdraví ani v chorobe
a že ťa budem milovať a ctiť
po všetky dni svojho života.“

Táto „báseň“ je vlastne manželským sľubom, čiže súhlasom. Ide o najdôležitejšiu chvíľu, lebo všetko predtým sú prípravné obrady (čítania,homília) a všetko za tým, obrady doplňujúce (prstene, spoločné modlitby, prijímanie).

V týchto slovách je vyjadrený obsah štyroch pilierov, na ktorých stojí kresťanské manželstvo. Ide o najkrajšie vyjadrenie, aké môže muž povedať žene a žena mužovi. Nič krajšie sa nedá druhému povedať. Všetky básne a piesne sú iba „rozmenením na drobné“ toho, čo je v obrade podstatné.

Súhlas je podstatným prvkom zmluvy, je prameňom (causa efficiens, príčina účinná), ako aj konštitutívnym prvkom (causa formalis, príčina formálna) zmluvy; inými slovami: zmluva sa zrodí súhlasom (= súhlas je prameňom zmluvy) a súhlas patrí k vnútornej konštrukcii zmluvy (= súhlas je konštitutívnym prvkom zmluvy).

Vlastnosti súhlasu

1. Manželský súhlas je vo svojej podstate, čiže po stránke psychologickej, **úkonom vôle** (actus voluntatis). Vnútorný život človeka tvoria tri mohutnosti: rozum, vôľa, city. Z tých troch podčiarkujeme vôľu preto, lebo pri sľube neide o rozumovú vypočítavosť (oplatí sa mi vydať sa za neho, keď nie je bohatý?), ani o citové prežívanie (som zaľúbený/á), ale o vôľu: ja ho chcem za muža, ja ju chcem za ženu. Vôľa znamená: a) čo ja chcem, b) pre čo sa rozhodujem, c) ako sa správam, čiže konám.
2. Manželský súhlas musí byť **osobný**, čiže musí ho dať osoba a len tá osoba, ktorá úkon vôle chce prejaviť.
3. Úkon vôle musí dať prirodzene i právne (juridicky) na to **spôsobilá** osoba – teda muž a žena, nie dvaja muži (homosexuáli), alebo dve ženy (lesbičky).
4. Musí byť opravdivý, teda **nie simulovaný**; čiže vonkajší zmluvný prejav musí zodpovedať vnútornému rozhodnutiu vôle;
5. Musí to byť **slobodný a uvážený** úkon vôle; slobodným je úkon vôle vtedy, ak nie je výsledkom nejakého násilia zvonka alebo zvnútra človeka a uváženým je vtedy, ak rozhodnutiu vôle predchádza argumentácia rozumu;
6. Musí to byť navonok prejavený úkon vôle; vyžaduje si to **bilateralita** zmluvy, čiže jedna zmluvná strana musí poznať úkon vôle druhej zmluvnej stránky a tú pozná iba vtedy, ak úkon vôle sa prejaví navonok;
7. Úkon vôle musí byť prejavený navonok podľa **kanonickej formy**, stanovenej kanonickým cirkevným právom, “iuxta legem” (podľa zákona). Pokrstený človek je viazaný formou: pred kňazom a dvoma svedkami.
8. Prejav vôle musí byť neodvolateľný *(nemožno ho vziať späť)*

21 Neschopnosť manželstva pre psychické defekty

Ide o defekty, chyby, kazy, nedostatky manželského súhlasu. Totiž niekedy je chyba súhlasu taká, že vlastne zabráni tomu, aby sa súhlas vôbec "zrodil", čiže ide vlastne o absenciu manželského súhlasu, inokedy ide len o deformáciu v manželskom súhlase, hoci tento existuje.[47]

Chyby, nedostatky, ktoré robia manželský súhlas neplatným sú:

(1) ťažký defekt rozlišovacieho úsudku o podstatných cieľoch a vlastnostiach (kán. 1095, 2°);

(2) neschopnosť vziať na seba podstatné záväzky manželstva z dôvodov psychickej povahy (kán. 1095, 3°); Castaño napr. uvádza nasledovné príčiny: 1 homosexualita, 2 transexualizmus, 3 narcisizmus, 4 sadizmus, 5 alkoholizmus, 6 drogová závislosť, 7 gemblerstvo, 8 závislosť na internete, pornografii, atď.[48] Treba však dodať, že tieto psychické anomálie spôsobujú neplatnosť manželstva iba vtedy, ak jestvujú v takom stupni, že subjekt nie je spôsobilý dať platný manželský súhlas.

Neplatne sa môže uzavrieť manželstvo aj pre **podvod,** týkajúci sa napr. nespôsobilosti splodiť a vychovávať deti, sterility, gravidity od iného, ťažkej alebo nevyliečiteľnej choroby, voľnomyšlienkárskeho a bohémskeho chápania a štýlu života, odsúdenia na ťažký trest, prostitúcie.

a) Čo spôsobuje nulitu : ťažkosť alebo nemožnosť?

Treba poznamenať, že nie ťažkosť robí manželstvo nulitným, ale nemožnosť (neschopnosť) vziať ich na seba. Ťažkosti majú všetci ľudia, ale ich prekonávajú.
Zhrnuie: ak človek nie je spôsobilým realizovať podstatné povinnosti manželstva, je zároveň nespôsobilým dať platný manželský súhlas, pretože súhlasom môže brať na seba iba také povinnosti, ktoré je spôsobilý vykonávať.[49]

b) Simulácia a vylúčenie dobra manželov

Predmetom simulácie je podstatný element manželstva, niektorý pilier. Ak by niekto pozitívnym úkonom vôle vylúčil manželskú zmluvu alebo celoživotné spoločenstvo muža a ženy alebo dobro manželov alebo plodenie a výchovu detí alebo sviatostnosť manželstva, jeho manželský súhlas by bol neplatný z dôvodu simulácie.[50]
Predmetom simulácie sú aj podstatné vlastnosti manželstva. V tomto prípade je záležitosť jasná, pretože kán. 1056 výslovne uvádza, že podstatnými vlastnosťami manželstva sú jednota a nerozlučiteľnosť. Kto by teda pozitívnym úkonom vôle vylúčil, že manželstvo je zväzok jednej ženy a jedného muža (=jednota) alebo by vylúčil nerozlučiteľnosť a pripúšťal rozvod. Platí totiž, že platné manželstvo ľudská moc nemôže rozlúčiť.

---

[47] Existuje aj istá typológia chýb manželského súhlasu: 1. chyby, ktoré spôsobujú absenciu súhlasu, 2. chyby, ktoré spôsobujú deformáciu vôle zvnútra, 3. chyby, ktoré spôsobujú deformáciu vôle zvonka - cf. J. CASTAŃO, *Il sacramento...,* vol. II, s. 106.

[48] J. CASTAŃO, *Il sacramento...,* vol. II, s. 125.

[49] O rozdiele medzi nespôsobilosťou vziať na seba a vykonávaním podstatných manželských povinností cf. J. CASTAŃO, *Il sacramento...,* vol. II, s. 128.

[50] Pri sviatostnosti manželstva si treba všimnúť, že nie každé platné manželstvo je sviatosťou, ale iba manželstvo pokrstených. Čiže ak by predmetom simulácie bola sviatostnosť manželstva, ktoré nie je sviatosťou (=manželstvo medzi nepokrstenými alebo manželstvo medzi pokrstenou a nepokrstenou stránkou), súhlas by bol platný - cf. F. BERSINI, *Il matrimonio...,* s. 110.

22 Proces nulity - čo je obžalované?

Pomoc Cirkvi manželom je trojaká: a) pastoračná, b) sakramentálna, c) juridická. Ak sa z nejakých príčin manželský život nevydaril, alebo stal neznesiteľným, ba až nebezpečným pre niektorú manželskú stránku, alebo sa z určitých príčin rozpadlo manželské spolužitie, v takom prípade je možné preskúmať či manželstvo bolo platne uzavreté; môže sa totiž zistiť, že platne uzavreté nebolo, čiže oni dvaja nikdy nemali manželstvo ako sviatosť.

Určité manželstvo môže byť neplatne uzavreté buď pre (a) jestvovanie manželskej prekážky – čo sa stáva málokedy; [51] (b) pre chybu manželského súhlasu – to je najčastejšie; (c) alebo pre absenciu alebo chybu kanonickej formy – tiež je to výnimočné (napr. rímkat. kňaz by zosobášil dvoch gr.kat. bez povolenia).

Ak je stránka presvedčená, že jej manželstvo nebolo platne uzavreté, môže podať žalobný spis na kompetentný cirkevný súd (biskupský úrad), ktorým požiada o oficiálne zistenie platnosti predmetného manželstva. Následne sa začne proces, ktorý je v cirkevnoprávnej terminológii známy tiež ako proces manželskej nulity.

a) nie človek, ale inštitúcia je obžalovaná

Žalobný spis, ktorým sa napadne platnosť manželstva, môže podať iba "manželská stránka", resp. "obe manželské stránky." Voláme ju žalobca (lat. actor). Obžalovaná nie je druhá strana (exmanžel alebo exmanželka) ale inštitúcia manželstva. Čiže: Ty, sviatosť manželstva, si neplatná! Cirkevný súd neposudzuje osoby (na to máme spoveď), ale ustanovizeň, ktorá sa volá sviatosť manželstva. Na civilnom rozvode je to inak: tam je vinný muž alebo žena za rozpad manželstva. Na cirkevnom súde sa nerokuje o tom, kto je dobrý a kto zlý, kto vinný a kto nevinný, ale o tom či inštitúcia - sviatosť manželstva vznikla, alebo nevznikla.

Preto sa podáva Žalobný spis, lebo obžalovaným je manželstvo. Druhá stránka sa volá „pozvaná", lat. pars conventa, čiže osoba, od ktorej sa niečo žiada prostredníctvom procesu. Mnohokrát sa stáva, že exmanžel alebo exmanželka nie sú ochotní spolupracovať s cirkevným súdom, lebo sa obávajú, že budú znova obviňovaní, očierňovaní. V skutočnosti nie ľudia sú súdení, ale inštitúcia – manželstvo.

O tom, ako napísať žalobný spis, čiže žiadosť na Úrad biskupa, by mal poskytnúť informácie každý farár, alebo pastorálny asistent, katechéta, právnik, dnes už aj pracovníci pomáhajúcich profesií ako napr. sociálny pracovník, psychológ, manželský poradca. Formulár (vzor) žiadosti so zoznamom potrebných príloh by sa mal nachádzať na každom farskom úrade.

Po súdnom vyhlásení nulity manželstva je možné uzavrieť nové cirkevné manželstvo, niekedy s povolením ordinára.

b) skrátený spôsob

[51] Kódex kanonického práva z roku 1983 pozná 12 manželských prekážok. Prekážka impotencie (kán. 1084, § 1), prekážka predchádzajúceho platného manželského zväzku (kán. 1085, § 1), prekážka pokrvenstva v priamej čiare (kán. 1091, § 1), čiže iba tri manželské prekážky. Za prekážky cirkevného práva autori považujú ostatné, čiže: prekážku veku (kán. 1083), prekážku rozdielneho náboženstva (kán. 1086), prekážku sviatostnej vysviacky (kán. 1087), prekážku trvalého sľubu čistoty v rehoľnom inštitúte (kán. 1088), prekážku únosu (kán. 1089), prekážku vraždy (kán. 1090), prekážku pokrvenstva v bočnej čiare (kán. 1091, § 2), prekážku príbuzenstva (kán. 1092), prekážku verejnej mravopočestnosti (kán. 1093), prekážku adopcie (kán. 1094).

Existuje možnosť vyhlásenia nulity skráteným spôsobom, teda nie zdlhavým (asi jednoročným) procesom. Zaviedol to pápež František v roku 2015.[52] Môže sa uplatniť vtedy, ak (1) o nulitu požiadajú obaja exmanželia a (2) žiadosť je podopretá evidentnými dôkazmi. V takom prípade je sudcom sám biskup, ktorý na jednom zasadaní rozhodne.

23 Žalobný spis

Žalobný spis, ktorým sa napadne platnosť manželstva, môže podať iba "manželská stránka", resp. "obe manželské stránky" (kán. 1674, 1°). Žalobný spis musí nutne obsahovať presne stanovené náležitosti.

1. Osoby.

- žalobca (lat. actor), čiže osoba, ktorá podáva žalobný spis. V procesoch manželskej nulity je žalobcom jedna manželská strana, čiže manžel alebo manželka;

- pozvaný (lat. pars conventa), čiže osoba, voči ktorej sa niečo žiada prostredníctvom procesu. V kauzách manželskej nulity je to druhá manželská strana;

- sudca (lat. iudex), čiže osoba, ktorá je adresátom žalobného spisu. Pod termínom "iudex" treba chápať ani nie tak fyzickú osobu, ale skôr orgán, ktorý je nositeľom súdnej moci v Cirkvi (úrad biskupa).

2. Predmet žalobného spisu (lat. "quid petatur"). To znamená, že v žalobnom spise treba výslovne uviesť, čo sa žiada. V kauzách manželskej nulity sa výslovne má uviesť, že sa žiada overenie, či toto konkrétne manželstvo bolo platne uzavreté.

3. Juridický dôvod - opis situácie (lat. in facto); žalobca teda opíše situáciu svojho manželského života (postupne opíše problémy, ťažkosti, nezhody pred i po uzavretí manželstva);

- právne zaradenie (lat. in iure); totiž nestačí situáciu len opísať, ale treba uviesť, vo svetle ktorého zákona manželského práva Cirkvi sa uvedená situácia ukazuje ako taká, že manželstvo bolo uzavreté neplatne.[53]

4. Žiadosť. V žalobnom spise musí byť vyslovená žiadosť o autoritatívny zásah sudcu za účelom vyriešenia vzniknutej situácie.[54] Nie je to prosba ani oznámenie, ale žiadosť.

Žalobný spis treba predložiť cirkevnému súdu písomne alebo aj ústne v sídle cirkevného súdu (kán. 1503, § 1). Avšak notár ústne prednesený žalobný spis zostaví písomne a žalobca ho podpíše (kán. 1503, § 2).

---

[52] FRANTIŠEK: Mitis Iudex Dominus Iesus, apoštolský list Motu proprio, Rím 15. 8. 2015.

[53] Zdá sa, že toto právne zaradenie je pre žalobcu určitým problémom. Autori uvádzajú, že stačí uviesť číslo príslušného kánona Kódexu kanonického práva. Nič sa však nestane ani vtedy, keď žalobca toto neuvedie, ba vynechá toto právne zaradenie celkom. Totiž žalobca nemusí manželské cirkevné právo poznať. Preto súdny tribunál v tejto záležitosti pomôže.

[54] Prof. Manuel Arroba Conde navrhuje nasledovnú schému žalobného spisu: 1. ÚVOD (oslovenie cirkevného súdu, meno a priezvisko žalobcu i žalovanej stránky, dátumy narodenia, adresu ich bydliska), 2. FACTI SPECIES (krátky výklad situácie, čiže kedy sa ako muž a žena spoznali, ako dlho spolu chodili, kedy uzavreli cirkevné manželstvo, ako prebiehalo ich spolužitie, problémy, nezhody, kedy bol prípadne udelený civilný rozvod, koľko majú detí, atď.), 3. IN IURE (tu treba uviesť právny dôvod, čiže stačí uviesť číslo kánona), 4. PETITUM (tu sa uvedie predmet žalobného spisu, čiže to, že sa žiada overenie platnosti uzavretia tohoto manželstva), 5. POSTULATIO (označiť sudcu, čiže súdny cirkevný tribunál a požiadať ho o autoritatívne vyriešenie prípadu), 6. ZÁVER (dátum, miesto, podpis žalobcu) - M. ARROBA, *Diritto processuale canonico*, s. 283. V slovenčine sa o obsahu žalobného spisu môžeme dočítať aj v knihe tajomníka Apoštolskej signatúry - Z. GROCHOLEWSKI, *Štúdie z procesného kanonikého práva*, Spišská Kapitula 1995, s. 124-126.

24 Rozdiel medzi separáciou a nulitou

Niekedy sa po nevydarenom manželstve nerieši nulita, ale iba separácia: čiže manželský zväzok trvá a je platný, ale stránky žijú oddelene.

Kódex kanonického práva uvádza tieto dôvody separácie manželov:

1. Cudzoložstvo jednej manželskej stránky (kán. 1152, § 1);
2. Ak jedna manželská stránka ťažko ohrozuje duchovné alebo telesné dobro druhej manželskej stránky alebo detí (kán. 1153, § 1);
3. Ak jedna manželská stránka nejak ináč robí spoločný manželský život tvrdým a neznesiteľným (kán. 1153, § 1).

Uvedené dôvody dávajú nevinnej manželskej stránke právo prerušiť spoločný manželský život, čiže oddeliť svoj život od života druhej manželskej stránky.

Záver

Na základe mnohoročných štúdií a výskumu v oblasti teológie, práva a sociálnej práce rozhodol som sa skompletizovať poznatky o hodnote sviatostného manželstva do odbornej publikácie. Pokúsil som sa prezentovať štyri piliere na ktorých stojí kresťanské sviatostné manželstvo a zároveň aj postoje a názory ľudí, ktorí ich neuzávajú a v mene slobody sa rozhodli ich marginalizovať. Rozdiel v interpretácii manželstva kresťanského a civilného (občianskeho) je badateľný vo viacerých pilieroch. Zvýšený počet rozvodov je výsledkom sexualizácie spoločnosti, niekoľko desaťročného pôsobenia médií, inštitúcií a jednotlivcov, ktorí bagatelizujú hodnotu Božích darov.

Dôležitými kapitolami v knihe sú témy o vzťahoch. Hlboko v srdci každého človeka je zakorenená túžba po šťastí a cesta k nemu vedie cez pestovanie vzťahov. Človek je živený zo vzťahov. A preto aj viera, ako osobný vzťah človeka k Bohu, je fundamentom pre vydarený manželský život.

V študijnom programe sociálna práca musí sa dnes vyvíjať veľké úsilie na obranu prirodzených Božích zámerov s človekom a projektom o jeho šťastí.

Použitá literatúra

BAZIL VEĽKÝ: Z rozšírených rehoľných pravidiel sv. biskupa... In: Liturgia hodín. III. Roma, Typis polyglottis Vaticanis 1990, s. 18.

BREZINA, J.: Perly ducha. Trnava, Tranoscius 1947, s. 199.

DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: Dei Verbum, 2. Rím 1965.

DRUHÝ VAT. KONCIL, 1965, Gaudium et spes. Rím : SUSCM 1968.

ENGELS, F.: Der Ursprung der Familie, des Privateigentums und des Staats. In: MARX, K.- ENGELS,F., Werke. Berlin : Dietz Verlag, 1962, zv. XXI, s. 68.

FABIAN, A.: Hodnota viery v dialektickej reciprocite teórie a praxe. In: Výchova k hodnotám v škole a v rodine. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Ružomberok : PFKU 2006, str. 46-54.

FABIAN, Anton: Vydarený život. Zamyslenia inšpirované evanjeliom. Prešov : VMV, 2011.

FILIPEK, A. Manželstvo – symbol vzťahu Boha a človeka [online]. [cit. 2011.05.21]. Dostupné na internete: <http://www.jezuiti.sk/admin/dok/47f815670aabb.pdf>.

GRÜN, A.: Manželstvo, sviatosť pre spoločný život. Prešov : VMV 2004, s. 15.

HAMMARSKJÖLD, D.: Znamenia na ceste. Slov. preklad Peter Galan. Ružomberok - Biely Potok 1970 [rukopis].

HERIBAN, J.: Úvody do Starého i Nového zákona. Trnava : SSV 1997.

CHALUPA, J.: Krstná náuka. Podolínec 1976 [rukopis].

CHALUPA, J.: Homílie B. Dolný Smokovec 1979, s. 36 [rukopis].

JÁN PAVOL II, 1981, Familiaris consortio. Apoštolská exhortácia. Dodatok: Charta práv rodiny, Trnava 1993.

JÁN PAVOL II. Gratissimam sane. List pri príležitosti Roku rodiny. Trnava : SSV 1994.

JANDOUREK, J.: Sociologický slovník. Praha : Portál 2001.

JONES, Michael: Libido Dominandi. Sexual Liberation and Political Control. South Bend (Indiana) , 2000.

KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: Rok rodiny - impulz duchovnej aktivity. Pastiersky list. In: KBS: Pastierske listy biskupov Slovenska (1991-2000). Trnava : SSV 2008.

KUBY, Gabriele: Globálna sexuálna revolúcia. Bratislava : Lúč 2013.

LEV VEĽKÝ: Sermo 2 de Ascensione, 1-4. Patrologia Latina 54, 397 - 399. In: Litugia hodín II. Rím 1988, s. 916. Katechizmus Katolíckej Cirkvi.

MALÝ, V. Poučenie o sviatosti manželstva. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1999.

MELLO, A.: Spev vtáka. Nitra, Kňazský seminár sv. Gorazda 1994.

MALTHUS, Thomas Robert: Esej o principu populace, přel. Ivo Šebestík, Brno 2002.

MARCUSE Herbert: Eros and civilization: A philosophical inquiry into Freud. Boston: Beacon 1955.

PEALEOVÁ, S. R: Ist Ihre Ehe mottensicher? In: Das Beste aus Reader´s Digest, júl 1973, s. 110.

RATZINGER, J.: Boh a svet. Trnava : SSV 2002, s. 344.

RIFKIN, Jeremy: Was macht euch so ängstlich? Eine Anfrage an die Deutschen. In: Frankfurter Allgemeine Zeitung 18. 11. 2000, č. 269, s. 41.

REICH, Wilhelm: Die sexuelle Revolution. Kopenhagen : Sexpol-Verlag 1936.

REICH, Wilhelm: Die Massenpsychologie des Faschizmus. Frankfurt am Main : Fischer Tashenbuch (orig. 1933) 1974.

REISMANOVÁ, Judith – Mary E. McALISTER: Sexual Anarchy: The Kinsey Legacy. In: http://www.LifeSiteNews.com. 2011.

REISMANOVÁ, Judith: The Scientist as a Contributing Agent to Child Sexual Ábuse : A Preliminary Study. Haifa 1981.

RÖHL, Klaus Reiner: Linke Lebenslügen. Eine überfällige Abrechnung. Frankfurt am Main 1994.
RUSNÁKOVÁ, Markéta: Rodina v slovenskej spoločnosti v kontexte sociálnej práce. Ružomberok : PF KU 2007.
SABOL, J.: Teória informácie a estetický komunikát. Realita, 1, 1969, č. 3, s. 40-44, č. 4, s. 23-27.
SAINT-EXUPÉRY, A. de: Cittadela. Praha, Vyšehrad 1975, s. 47-48, 52 (orig. Paríž, Gallimard 1958)
SAINT-EXUPÉRY, A. de: Malý princ. Praha, Albatros 1972, s. 79 (orig. Paríž, Gallimard 1946).
SCHWARZEROVÁ, Alice: Simone de Beauvoir. Ein Lesebuch mit Bildern. Reinbek , 2008.
SCHUBART, W. : Religion und Eros. Mníchov 1941, s. 83.
VON ALLMEN, J.J. a kol.: Biblický slovník. Praha : Kalich 1987, Str. 138.
WEST, CH. Radostná zvesť o sexe a manželstve. Bratislava : Redemptoristi – Slovo medzi nami, 2007.

PRÍLOHA

I. Päť poučení o manželstve na začiatku Biblie

Na stránkach Biblie nájdeme myšlienky, ktoré hovoria o manželstve, jeho ustanovení, význame, pôvode, cieli, o rozličných spôsoboch jeho realizácie v priebehu dejín, ako aj o ťažkostiach, vyplývajúcich z disharmónie v človeku.

Na začiatku, v prvej kapitole knihy Genezis, čítame: „Nato Boh povedal: „Urobme človeka na náš obraz a podľa našej podoby! Nech vládne nad rybami mora i nad vtáctvom neba, i nad dobytkom a divou zverou a nad všetkými plazmi, čo sa plazia po zemi! A stvoril Boh človeka na svoj obraz, na Boží obraz ho stvoril, muža a ženu ich stvoril.“ (Gn 1, 26-27). Z tohto úryvku vyplývajú nasledujúce skutočnosti:

Po prvé: povolanie k láske.

Človek je stvorený na Boží obraz. Kto je Boh, keď máme byť jeho obrazom? Nato nám odpovedá apoštol Ján veľmi stručne a výrazne: „Boh je láska“ (1Jn 4,8). Láska je dávanie, trpezlivosť a obetavosť. Byť na obraz Boží, znamená byť milujúci človek. Pretože výraz "láska" je rôzne chápaný a ľudia majú zafixované o ňom všelijaké predstavy, môžeme to povedať aj inak: Boh je dobro. Máme byť jeho obrazom - máme byť dobrí. To je poslanie človeka, dôvod jeho existencie. Každý človek nosí v sebe stopu po Bohu a to v schopnosti milovať. V každom človeku je povolanie k láske – stať sa dobrým, milujúcim človekom. Ak sme na obraz Boží, to znamená, že kúsok Boha je v nás – v našej schopnosti mať rád.

Po druhé: celý človek.

Boh stvoril človeka ako muža a ženu. To znamená, že celý človek nie je len muž sám, ani žena sama o sebe. Úplnosť človeka je v jednote muža a ženy. Každému chýba polovička. Štruktúra ľudského bytia je daná túžbou muža po žene a ženy po mužovi. Toto je štartom každého vzťahu sympatie a priateľstva, ktoré dozrieva k manželstvu. Potvrdzuje to aj ďalší úryvok z knihy Genezis: „Nie je dobre byť človeku samému. Urobím mu pomoc, ktorá mu bude podobná“ (Gn 2, 18). Rozdvojenie človeka na muža a ženu sa ho dotýka v samej prirodzenosti osoby. Pohlavie je ustanovujúci prvok toho, čím sme. Muž a žena sú vytvorení jeden pre druhého a odkázaní jeden na druhého. [55]

Po tretie: rozdielnosť a rovnosť.

„Tu Pán, Boh, dopustil na Adama tvrdý spánok, a keď zaspal, vybral mu jedno rebro a jeho miesto zaplnil mäsom. A z rebra, ktoré vybral Adamovi, utvoril Pán, Boh, ženu a priviedol ju k Adamovi. Vtedy Adam povedal: Toto je teraz kosť z mojich kostí a mäso z môjho mäsa; preto sa bude volať mužena, lebo je vzatá z muža.“ (Gn 2, 21-24).

Ide o mytologickú reč, ktorou je vyjadrený vzťah muža a ženy ako vzťah dvoch pohlavne odlišných foriem ľudského druhu. Rebro symbolicky vyjadruje bok, čiže byť po boku, znamená rovná mužovi. Hebrejčina obsahuje slovnú hračku medzi výrazmi „išša“ – žena a „iš“ – muž. Ide o náprotivok výrazu človek, akoby človečica. Teda rozdiel medzi mužom a ženou je iba v pohlaví, inak sú vo všetkom rovní. Žena, „telo z jeho tela“ (Gn 2,23), t. j. jemu rovná a veľmi blízka, je mu daná Bohom ako „pomoc“ (Gn 2,18), a tak predstavuje Boha, od ktorého prichádza pomoc.

Tento vzťah je základom manželstva. Rozdielnosť pohlavia je chápaná a určená predovšetkým na telesné spojenie muža so ženou v manželstve. Teda manželstvo bolo ustanovené ako monogamické na prekonávanie osamotenosti človeka a na zabezpečenie

[55] Porov. WEST, CH. Radostná zvesť o sexe a manželstve. Bratislava : Redemptoristi – Slovo medzi nami, 2007.

pomoci v podobe človečenstvom rovnocenného partnera. [56] Nie je pravda, že Biblia je proti emancipácii, alebo že popiera rovnaké práva muža a ženy. Biblia učí, že muž a žena sú rovní v ľudskej dôstojnosti, lebo sú na obraz Boží.

Po štvrté: autorom manželstva je Boh.

„Preto muž opustí svojho otca i svoju matku a prilipne k svojej manželke, a budú jedným telom (Gn 2, 24). Manželstvo nie je vynález, ani výrobok, ani výtvor nejakého človeka. Povolanie na manželstvo je vpísané do samej prirodzenosti muža a ženy, ako vyšli zo Stvoriteľových rúk. Ide o prejav Božej vôle. Manželstvo nie je čisto ľudská ustanovizeň, hoci v priebehu storočí prešlo početnými zmenami v rozličných kultúrach, sociálnych štruktúrach a duchovných postojoch. Ide teda o božskú ustanovizeň (inštitúciu), nie o samozrejmosť prírody.

Keďže Boh stvoril človeka ako muža a ženu, ich vzájomná láska sa stáva obrazom absolútnej a večnej lásky, ktorou Boh miluje človeka. V očiach Stvoriteľa je ona dobrá, veľmi dobrá. [57] Nie je náhoda, že o manželstve sa v Biblii hovorí skôr (pár riadkov vopred) ako o prvotnom páde do hriechu a strate raja. Pôvodný Boží projekt súvisel s tým, že sexualita je Boží dar, za ktorý sa človek nemal hanbiť. Až neskôr, keď nastúpila „tvrdosť srdca“ (Mt 19,8), prišlo aj rozvádzanie sa a rozbíjanie jednoty, ktorú Boh vpísal do srdca.

Po piate: potomstvo.

„Boh ich požehnal a povedal im: Ploďte a množte sa a naplňte zem! Podmaňte si ju a panujte nad rybami mora, nad vtáctvom neba a nad všetkou zverou, čo sa hýbe na zemi!“ (Gn 1, 28) Rozdiel pohlavia je základom rodenia potomstva. Láska, ktorú Boh požehnáva, je určená na to, aby bola plodná a aby sa uskutočňovala v spoločnom diele ochrany stvorenia. Následkom dedičného hriechu je smrť, ktorá človeka obmedzuje. Manželstvo sa stáva prostriedkom, ako túto hranicu prekonať, čiže prežiť v deťoch. Preto je prvým cieľom manželstva mať potomstvo. Preto neplodná žena si zúfa, ako keby neplnila svoju povinnosť „Keď Ráchel videla, že ona nerodí Jakubovi, žiarlila na svoju sestru a hovorila Jakubovi: „Daj mi deti! Ak nie, tak zomriem!“ (Gn 30,1). Manželstvo sa stalo liekom proti smrti.

Pre židovské zmýšľanie bolo samozrejmé, že všetci ľudia sa ženia a vydávajú, dokonca sa spomínajú manželky prorockých synov (prorocké školy 2Kr 4,1). Výnimkou je prorok Jeremiáš, ktorý dostal príkaz, aby zostal slobodný, ale to len preto, aby bol znamením, že Jeruzalem prehral svoju budúcnosť.[58] Známe je aj švagrovské manželstvo, teda povinnosť muža vziať si za ženu vdovu po svojom bratovi, ak nemali deti, a dať jej aspoň jedného syna, aby meno brata nebolo vymazané z Izraela (Dt 25, 6).

II. Manželstvo v Starom zákone

Starozákonné manželstvo bolo skôr svetskou inštitúciou, ktorá svojimi koreňmi siahala do starovekej kultúry Východu. K jeho podstate patril patriarchálny charakter spolu s prvenstvom rodiny a rodu pred jednotlivcom, aj pred prvenstvom muža vo vzťahu k žene.

Teda manželstvo nebolo sakrálnou inštitúciou, čo však neznačí, že nemalo nič spoločné s náboženstvom. Na náboženské väzby manželstva poukazujú mnohé výroky starozákonných kníh.

[56] Porov. FILIPEK, A. Manželstvo – symbol vzťahu Boha a človeka [online]. [cit. 2011.05.21]. Dostupné na internete: <http://www.jezuiti.sk/admin/dok/47f815670aabb.pdf>.
[57] Porov. Katechizmus Katolíckej Cirkvi, čl. 1602-1617.
[58] VON ALLMEN, J.J. a kol.: Biblický slovník. Praha : Kalich 1987, Str. 138.

Osobné hodnoty v manželstve, ktoré tvoria základ šťastia - láska, zhoda a vzájomná pomoc manželov sa často spomína: „Tak ju (Izák Rebeku) miloval, že našiel útechu nad stratou svojej matky“ (Gn 24,67); „Kto našiel dobrú ženu, našiel niečo znamenité a dostal milostivý dar od Pána“ (Prís 18,22). Na iných miestach sa hovorí o rozvinutí lásky, vychvaľuje sa jej sila a nepremožiteľnosť: „Keď Tobiáš počul Rafaelove slová, že Sára je jeho sestrou z príbuzenstva jeho otca, tak sa do nej zamiloval, že k nej prilipol celým srdcom.“ (Tob 6,19).

Obdiv nad darom – Veľpieseň

Biblická kniha Pieseň piesní je veľkolepým poetickým lyrickým vyjadrením vzájomnej lásky mladíka a devy, ktorí sa úprimne a horúco ľúbia. On a ona- bez vlastného mena- predstavujú všetky ľudské páry svetových dejín. Opakujú a prežívajú zázrak lásky. „Zľúbaj ma bozkami svojich úst, bo láska tvoja lepšia je nad víno. Dobrá je vôňa tvojich olejkov; jak olej rozliaty je tvoje meno. Zato ťa dievčence majú tak rady. Tiahni ma za sebou! Pobežme! Zaveď ma, kráľ, do svojej komnaty! Tam jasať budeme a z teba tešiť sa a ľúbosť tvoju vynášať viac ako víno“ (Vlp 1, 2-4). Láska, ktorá mocne zbližuje mladých ľudí im vnuká, aby sa úplne darovali jeden druhému na celý život. Dáva im silu spoločne znášať nevyhnutné starosti a ťažkosti života, lebo láska je sama v sebe dobrá, je súčasťou všetkého čo Boh stvoril, a to je „veľmi dobré“ (Gn 1, 31).

V Piesni piesní čítame: „Lebo láska je mocná ako smrť... A keby človek za lásku chcel dať všetky bohatstvá svojho domu, len by sa opovrhlo ním (Vlp 8, 6-7). Manželská láska je jedným z Božích darov a divov, preto musí vzbudzovať obdiv a vďaku. [59]

Symbol zmluvy s Bohom - Ozeáš

Prorocké knihy Starého zákona vzájomné prijatie, úctu a lásku medzi mužom a ženou často používajú ako obraz a podobenstvo na vykreslenie vzťahu Boha a ľudí. Teda zmluva s Bohom, ktorý vyvolenému ľudu za jeho vernosť prisľúbil požehnanie (beríth), bola častokrát interpretovaná na pozadí vernej manželskej lásky.

Veľmi pekným obrazom takto predstaveného vzťahu je manželstvo proroka Ozeáša. „Pán riekol Ozeášovi: „Vezmi si smilnú ženu a deti zo smilstva, lebo smilstvom sa odvracia krajina od Pána. Išiel teda a vzal si Gomeru, dcéru Debelaima... I počala znovu a porodila dcéru. Vtedy mu riekol: „Daj jej meno Neomilostená, lebo už viac neomilostím dom Izraela, žeby som im celkom odpustil... I oddojčila Neomilostenú; potom počala a porodila syna. Vtedy hovoril: „Daj mu meno Nie môj ľud, lebo vy nie ste môj ľud a ja nebudem váš“ (Oz 1, 2-9). Na inom mieste Ozeáš píše: „Pôjde si za svojimi milencami, ale nedochytí ich, bude ich hľadať, ale nenájde. Vtedy povie: Pôjdem ja a vrátim sa k prvému manželovi, lebo vtedy mi lepšie bolo než teraz“ (Oz 2, 9).

Nevernosť národa u Jeremiáša

Prorok Jeremiáš veľmi plastickým obrazom ukazuje, ako sa krásny snúbenecký vzťah národa voči Bohu mení na zradu. „Veď dvoch ziel sa dopustil môj ľud: mňa opustili, prameň živých vôd, aby si vykopali popraskané cisterny, ktoré vodu udržať nemôžu...(Jer 2, 13). Potom pokračuje: „Keď muž prepustí ženu a ona odíde od neho a oddá sa inému mužovi, či sa ešte vráti k nej? Či nie je takáto žena celkom sprznená? Nuž ty si smilnila s mnohými priateľmi a máš sa vrátiť ku mne? – hovorí Pán.... Vysedával si im na cestách ako Arab na

[59] Porov. HERIBAN, J.: Úvody do Starého i Nového zákona. Trnava : SSV 1997, s. 214.

pustatine. Tak si znesvätil zem smilstvami a svojimi zločinmi.... Teraz voláš ku mne: Otče, si mi priateľom z mladosti!“ (Jer 3, 1-4).

Ezechiel – starostlivá láska Boha

Prorok Ezechiel ešte konkrétnejším opisom ukazuje vernú a nadmieru starostlivú lásku Boha k vyvolenému národu, ktorý však zrádza Boha, ako zrádza tá najposlednejšia prostitútka svojho manžela. „Toto hovorí Pán, Jahve, Jeruzalemu: Tvoj pôvod a tvoj rod je z kanaánskej krajiny; otcom ti je Amorejčan, matkou Hetejka. A tvoje narodenie? V deň, keď si sa narodila, neprerezali ti pupočnú šnúru; na očistenie ťa neumyli vodou, neposolili ťa soľou a nepovili povojníkom. Oko sa nad tebou nezľutovalo, žeby ti bolo urobilo jedinkú z týchto vecí, ale preto, že si sa hnusila, v deň tvojho narodenia ťa vyhodili na šíre pole. Vtedy som prešiel popri tebe, videl som ťa váľať sa vo vlastnej krvi i riekol som ti, zakrvavenej: Ostaň žiť! ... Zveľaďuj sa! Urobil som ťa podobnou výhonku na poli, preto si rástla, zveľaďovala si sa, dospela si do veku zrelosti, vyvinuli sa ti prsia, narástli ti vlásky, bola si však nahá a holá. Prešiel som popri tebe a hľa, bola si práve v čase lásky. Vtedy som rozostrel na teba okraj svojho plášťa a zakryl som tvoju hanbu. Prisahal som ti, uzavrel som s tebou zmluvu – hovorí Pán, Jahve – a stala si sa mojou... Obliekol som ťa do pestrej látky... Ozdobil som ťa skvostmi... jedla si jemnú múku, med a olej, stala si sa nadmieru peknou a bola si schopná na kráľovstvo. Pre tvoju krásu rozniesol sa medzi národmi tvoj chýr, veď si bola dokonalá v mojej ozdobe, ktorú som na teba vynaložil, hovorí Pán, Jahve. Ale spoliehala si sa na svoju krásu, smilnila si pre svoj chýr, svojou smilnosťou si zasypávala každého, kto šiel okolo.“ (Ez 16, 3-15).

Izaiáš – šťastie manželky

Prorok Izaiáš ukazuje šťastie Izraela, ktorým ho zahrnie Boh za jeho vernosť a opätovanú lásku, ako šťastie manželky, ktorá po dlhej neplodnosti má mnoho detí, ako šťastie zavrhnutej manželky, ku ktorej sa znova vrátil jej milujúci manžel. „Budeš ozdobnou korunou v Pánovej ruke, kráľovským vencom v ruke svojho Boha. Už ťa nebudú volať Opustená a tvoju krajinu nebudú volať Spustošená, lebo teba budú nazývať Mám v nej záľubu a tvoju krajinu Vydatá, veď sa zaľúbilo v tebe Pánovi a tvoja krajina dostane manžela. Ako si vezme mladík pannu, tak si ťa vezme tvoj staviteľ, a ako sa teší ženích neveste, tešiť sa bude tvoj Boh“ (Iz 62, 3-5).

Výchovným pôsobením zákona a prorokov Boh pomáha svojmu ľudu postupne dozrievať v uvedomovaní si jedinnosti a nerozlučiteľnosti manželstva. „Svadobná“ zmluva medzi Bohom a Izraelom je prípravou a predobrazom novej zmluvy, ktorú uzavrel Ježiš Kristus so svojou nevestou Cirkvou.

III. Manželstvo v Novom zákone

Až do čias Ježiša Krista hovoríme, že život bol pod Zákonom (Thorou), no kresťanskú dobu nazývame život pod milosťou (Božou priazňou, láskou, náklonnosťou). V Novom zákone si všimneme tri miesta, kde sa hovorí o manželstve tak, že to oplvvnilo nasledujúce dve tisícročia.

Po prvé: svadba v Káne Galilejskej.

Na začiatku svojho verejného života Ježiš vykonal svoje prvé znamenie – na žiadosť svojej Matky – počas svadobnej hostiny tým, že premenil šesť kamenných nádob vody na víno (Jn 2,

1-11). Cirkev pripisuje veľkú dôležitosť Ježišovej prítomnosti na svadbe v Káne. Vidí v tom potvrdenie, že manželstvo je dobré, a predpoveď, že od tej chvíle bude manželstvo účinným znakom Kristovej prítomnosti.[60] On premieňa vodu všednosti ľudských vzťahov na víno slávnostnosti lásky. Je isté, že po krátkom čase v každom manželstve očarenie a zaľúbenosť vyprchá ako voňavka a nastúpi povinnosť: druhého znášať. Silu k tejto obetavosti dostávajú manželia vo vonkajšom viditeľnom znaku - sviatosti. Túto skutočnosť budeme rozvádzať v nasledujúcich kapitolách, keď bude reč o teológii manželstva, čiže prečo je ono zaradené medzi sedem sviatostí.

Po druhé: mystický vzťah Krista k Cirkvi ako láska ženícha a nevesty.

V piatej kapitole Pavlovho listu Efezanom sú dôležité inštrukcie, ktoré treba správne pochopiť. „Muži, milujte manželky, ako aj Kristus miluje Cirkev a seba samého vydal za ňu, aby ju posvätil očistným kúpeľom vody a slovom, aby si sám pripravil Cirkev slávnu, na ktorej niet škvrny ani vrásky, ani ničoho podobného, ale aby bola svätá a nepoškvrnená. Tak sú aj muži povinní milovať svoje manželky ako vlastné telá. Kto miluje svoju manželku, miluje seba samého. Veď nik nikdy nemal v nenávisti svoje telo, ale živí si ho a opatruje, ako aj Kristus Cirkev, lebo sme údmi jeho tela. *Preto muž zanechá otca i matku a pripúta sa k svojej manželke a budú dvaja v jednom tele.* Toto tajomstvo je veľké; ja hovorím o Kristovi a Cirkvi. Ale aj vy, každý jeden nech miluje svoju manželku ako seba samého. A manželka nech si ctí muža (Ef 5, 25-33).

Manžel predstavuje Krista a manželka Cirkev. Ako Kristus miloval Cirkev? Tak, že jej slúžil, sám seba vydal za ňu, teda od lásky zomrel za ňu. Táto myšlienka vrhá nové svetlo na tak často poprekrúcaný a nepochopený verš: „Žena nech je podriadená mužovi“ (Ef 5,22). Podriadenosť ženy je len odpoveďou na predchádzajúce podriadenie sa muža. Muž je hlavou v tom zmysle, že telu slúži, teda panuje svojou obetavosťou, nie vládnutím a rozkazmi. Hlava sa vyjadruje telom a telo sa vyjadruje hlavou. Muž je vyjadrený v žene a žena v mužovi.

Vzťah Krista k Cirkvi vyjadruje to, že on Cirkev oslobodzuje (vykupuje) a posvätuje láskou. Práve tak oslobodzuje (od sebectva) a posvätuje manželov ich vzájomná láska. Manželská láska medzi mužom a ženou robí Kristovu lásku k jeho Cirkvi prítomnou v každej dobe. A pretože Kristus je nerozlučne spojený s Cirkvou, čo spečatil krvou na kríži, kresťanské manželstvo je nerozlučným zväzkom, aby tak mohlo reprezentovať toto Kristovo spojenie s Cirkvou. [61]

[60] Porov. Katechizmus Katolíckej Cirkvi, čl. 1613.
[61] MALÝ, V. Poučenie o sviatosti manželstva. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1999, s. 11.